

Ціна — \$1.20

PRICE - \$1.20 per copy

Registered for posting as a publication — No VBF/0616 — Category "B"

"UKRAINIAN SETTLER" MONTHLY NEWSPAPER IN AUSTRALIA

УКРАЇНЕЦЬ В АВСТРАЛІЇ

УКРАЇНСЬКИЙ НЕЗАЛЕЖНИЙ МІСЯЧНИК В АВСТРАЛІЇ

№ 8 (634) СЕРПЕНЬ 1984р.

РІК ВИДАННЯ 29-й

"UKRAINIAN SETTLER"

5 Dwyer Ave.

Reservoir, 3073, Victoria.

AUSTRALIA

Head Office:

Phone: 478-0570

Річна передплата—\$15

Окреме число—1.20

Оголошення —250 за

1 сантиметр в колонці

Advertising Rates \$ 2.5 s/c cm.

23th year of publication

О. Кульчицька. За море. Офорт, акватинта. 1914 р.

ТРОХИ ФІЛОСОФІЇ.

"До"

В добу коли маємо так багато змін і нетерплячих людей незадоволених існуючими правилами, що хочать робити все по своєму, треба пам'ятати, що моральні вартості завжди мають своє незмінне місце. Без них життя буде хаотичне.

Припустім, що кожна людина прийме своє визначення години, метра чи кильограма, поступ цивілізації буде неможливий. Якщо кожний музикант в оркестрі настроїть свою скрипку чи флейту по своєму, виконання буде великим фійском.

Колись учень запитав свого вчителя музики: "які є добрі новини сьогодні?" Вчитель підійшов до металевого трикутника, що був підвішений до стелі, вдарив його деревляним молотком і сказав: "ось де добра новина. Ця нота є "До". Вона була "До" вчора. Буде "До" завтра, за місяць, за тисячу років. Чуєш сопрано в сусідній кімнаті співає приємно, а в іншій тенор не попав в тон. Але цей наш звук буде завжди "До".

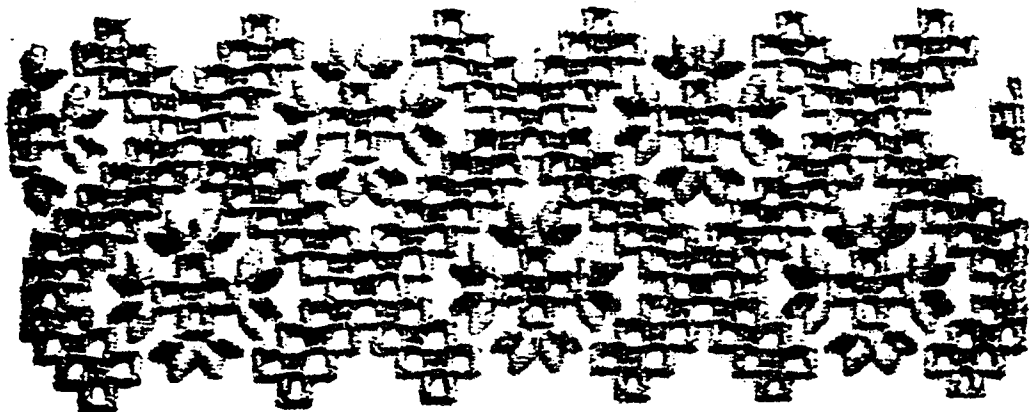
Фізик буде сперечатися, що звук з металевого трикутника незначно міняється в залежності від температури і що "До" тепер усталене електронно. Всеж музик потребує стандарт від якого зможе усталити інші ноти. Те саме з часом. Довжина секунди є точно визначена. На спортових змаганнях час міряють до одної сотой секунди, а фізик вживає час в мікросекундах. Міжнародна стандартна секунда зараз міряється атомовим годинником - таким як наше радіо вживає подаючи сигнал години. Атомові годинники світу перевіряють по атомовому годиннику американської Морської Обсерваторії. Той годинник є завжди "До".

Коли купуємо щось, що міряється на метри, ми не задовольняємося словом продавця а хочемо щоб він відміряв метром. Метр є метром а не опінією. Міжнародньо усталений метр тепер є відлеглість котру, в певних умовах, пролітає світло елементу Криптон 86. Ця відлеглість є "До".

Так само з вагою. Ваги в крамницях важать приблизно в кильграмах. Міжнародній стандартний грам по котрому визначають вагу є кусник платинового іридіума, що переходується в Севр коло Парижу. Цей кусник металу є завжди "До".

Особисті манери і поведінка також потребують стандарту. Наприклад, поліція каже, що фатальні випадки на дорогах в більшості не є від дефектних авт; їх спричиняють люди котрі не дотримуються законів їзди. Ті закони є завжди "До".

Християни мусять провадити своє життя так, як наказав основник їхньої віри, що звав себе "Альфа", це перша літера грецького алфавиту, завжди - "До". Хоть як не досконало ми стараємося дотримуватися Його науки, для нас Він є завжди Абсолютом, тим "До", що є: "таке саме сьогодні, завтра і на віки віків." В.М.

ОКРУЖИНКИ З КОНГРЕСОВОГО СТОЛУ

Кожний, хто зареєструвався в характері делегата чи гостя IV-го Світового Конгресу Вільних Українців, одержував добрий жмут різних друків, найцікавішим серед яких була, очевидно, програма Конгресу. Програму цю уложила передконгресова програмова комісія, яку у цьому випадку, очолював загально вже знаний спеціаліст від програмування Володимир Мазур, автор програми 13-ої конвенції УККА, яку то програму він і здійснював, як звичайно під пильним наглядом свого шефа І. Білинського. Доречі буде тут пригадати, що, опрацьована ними програма довела до розбиття УККА і виходу з нього більшості громадських організацій, на чолі з такими багатими числом членів, як Асоціація Союзи — Народній та Братській.

Програма IV-го Конгресу СКВУ передбачувала чотири пленарних сесій та чимало засідань різних комісій, які переривалися т.зв. „полуденками“, що їх фіндували місцеві установи й організації. Звичайно під час такої гостини промовляла якась вельмипочесна особа і, очевидно, такий полуденок починався і закінчувався молитвою.

Першу пленарну сесію Конгресу започаткував молитвою Митрополит Укр. Кат. Церкви в Канаді, Владика Максим Германюк. Крім нього, при різних нагодах, зокрема під час полуденків виголошували молитви майже всі присутні на конгресі Владимири — католицькі і православні, а саме — католицькі: Єпископ Торонто і Сх. Канади Ізілор Борезький, Єпископ Стенфордський з США Василь Лостен, та Єпископ з Парижу, Франція, Михайло Гринишин, а з православних: Архiepіскоп УПЦеркви Канади Василь Федак та Правлячий Єпископ УАПЦеркви на Англію Владика Володимир. Крім згаданих, під час двох полуденків, читали ще молитви Пастор Батт. Церкви О. Гарбузак і голова консисторії УПЦеркви Канади Митр. Прот. Г. Угод.

Як бачимо, програмова передконгресова комісія не обтяжила читанням молитов немудрих п. В. Мазурові, єпископів УПЦеркви в США. Відчитання кінцевої молитви після закінчення Конгресу та комісія доручила Владичі „митрополитові“ Андрію Кушакові, про що було подано чорним по білому в програмі. Як знаємо, Владика А. Кушак перебував в безпосередній юрисдикції грецького Екзарха Вселенського Патріярха на Півн. і Півд. Америку, архiepіскопа Яковоса і супроводить його часом на різні сумнівного характеру з'їзди і конференції, як, для прикладу, на цьогорічний конгрес т.зв. Всесвітньої Ради Церков, що відбувся цього року у Ванкувері в Канаді. Тож, вітаючи Конгрес, Вл. Митр. Метислав вважав за необхідне висловити велике здивовання з приводу поставлення всіх присутніх на Конгресі СКВУ українських єпископів на одному рівні з єпископом, який є дуже далеким від норм, що ставить українському єпископові національний кодекс.

Очевидно більшість присутніх зрозуміла, що увага Митрополита Метислава відносилась до Владика А. Кушака, хоч Владика Митрополит і не назвав його імені. Та своєю „ідеологією“ і самого себе виявив день пізніше сам Владика Андрій. Під час Конгресу відбулося кілька панелів, між ними і влаштований групою вчених Укр. Наукового Інституту Гарвардського Університету. Цей панель був призначений для обговорення опрацьованої тією групою програми для відзначення Тисячоліття Християнської України. Взяв на тому панелі слово і Владика А. Кушак, яке присвятив своїм споглядам з цьогорічного Конгресу Всесвітньої Ради Церков, на який він супроводжав Архiepіскопа Яковоса. У цих споглядах Влад. Андрій понад віниця переважно похвали і славослов'я на честь Московського Патріярха Пімена, та Екзарха Московської Патріярхії на Україні, Митрополита Філарета, яких Владика А. Кушак величав великомучениками. Ніхто

з приязних на тому панелю, навіть і єпископи, не сігнули понад міру „єкуменічного Владика“, залишаючи, відко, цей обов'язок авторам конгресової програми, на чолі з В. Мазуром і І. Білинським. Та, відко, сам Владика Андрій зрозумів, що передав куті меду і ще перед закінченням Конгресу поспішив на летовище та відлетів до Нью Йорку.

Першого дня СКВУ були скалені програма і правлячак для Конгресу. Користуючи з цієї програми, члени „Визвольного Фронту“ опанували мікрофони, що стояли серед делегатських місць і вперто домагались виключення із складу СКВУ неназисних ім „увівців“, себто ті організації матірньої ОУНационалістів, які стояли на дорозі до опанування всього українського громадського і політичного життя в діаспорі т.зв. „Визвольним Фронтом“, популярно званим „Бандеріадами“. Переслідуючи сьогодні магнітофонну стрічку з цієї частини пленарної сесії СКВУ, змінивеш своє тодішнє враження, що все те, діялося не на конгресовій залі в Торонто, а на майданчику перед палатою Пілата, коли юрба кричала „розпни, розпни...“ Тепер як і тоді, питаєш — кого? Свого рідного по крові і кості брата?

На тій же сесії представники Церков і крайових центральних організацій вітали учасників Конгресу та висловлювали свої побажання. Виступив зі словом привіту від УАПЦеркви, що існує у вільному світі, і Владика Митрополит Метислав, кличучи учасників Конгресу до чесного співробітництва на всіх відтинках нашого громадського, церковного і політичного життя та до взаємної любові. До речі заклик до взаємної любові лунав з уст кожного, хто б не промовляв.

Як відомо, СКВУ проіснував уже три повні п'ятирічні каденції, себто довних 15 років. Останні два і пів року Владика Метислав змушений був відійти від праці в президії Секретаріату СКВУ. Змусила його до цього ганебна напасть на нього з боку провідних людей з „Визвольного Фронту“. Акцію напасті доручено було очолювати членові президії Секретаріату СКВУ В. Мазурові. Спроби Владика Метислава знайти захист і оборону в президії секретаріату, не змайшли зрозуміння. Не дійшло до розгляду цієї справи і на пленарній сесії Секретаріату СКВУ, яка відбулася при кінці червня 1981 року, хоч і була обіцянка полагодити ту дуже прикру і дискримінуючу весь український загаль справу, саме на тій сесії.

Стає питання — чому? — чому президія Секретаріату СКВУ не звернула увагу на обурення і численні протести православних у цій справі та на голоси української позапартиї преси? Власничені кажуть, що і тепер в усьому завинив параграф статуту, який передбачує т.зв. „домовлення“, яке зводиться до того, що в ситуації, коли на якусь проблему заіскували в Президії Секретаріату два різні погляди, звертаються тоді до „параграфу“ та починають торгуватися-домовлятися. В цій „делікатній справі“ до закінчення торгу не дійшло.

Свій привіт учасникам Конгресу Вл. Митрополит Метислав закінчив побажанням, щоб на верхах нашого громадського життя не були вживані злочинні засоби взагалі, а в стосунку до немилх якісь групи людей, зокрема. Як відомо, за зневагу людини належно карас державний суд. У даному випадку ухилився від цього обов'язку провід СКВУ минулої каденції, який зумів сховати злочин Мазура і перед громадою делегатів IV СКВУ. Крім усього, абсолютна більшість членів „Визвольного Фронту“ католики, яких годі обвинувачувати за злочинний поступок їхнього православного з метрики члена, а... всежтаки.

Третя пленарна Сесія Конгресу (2/ХП) була призначена для вислукування аж п'яток доповідей, з чого не скористали провідні люди головних політичних таборів, бо, як казали запорожці, —

„полковники й отамани всі розуми поїли“. На вислухання доповідей треба було віддати майже цілий день. Тимчасом, „полковники і отамани“ ще не договорилися, не помирися, не розподілилися — кому на коні сидіти, а кому на возі, кому поганяти воли а кому колеса гальмувати... Саме тому на доповідях було більше гостей, ніж активних делегатів.

Першу доповідь відчитав Проф. Др. Б. Боцюрків, директор політичного департаменту університету в столиці Канади — Оттаві. Проф. Б. Боцюрків католик, та одинокий і найглибший знавець церковних подій в Україні у ХХ ст. Його доповідь на тему „Релігія і Церква в сучасній Україні на передодні Тисячоліття Християнської України“ була глибоко змістовна і джерельна та побудована на перевірених фактах, а через це, під кожним оглядом об'єктивна. Присутні на цій доповіді нагородили Вш. професора рясними оплесками.

Другий зчегри доповідач, голова Консисторії УГПЦеркви в Канаді, митр. прот. Г. Удод говорив на тему „Що дало християнство Україні за перше Тисячоліття“. Основною прикметою доповіді о. Г. Удода було перелічення ним загально відомих історичних фактів, поданих ним тепер у формі поетичної прози. Доповідач умудрився обійти мовчанкою дуже важні історичні події, для прикладу, не згадав навіть про таку, як Берестейська Унія та не зумів вжити у своїй доповіді прикметника „православний“, навіть у таких сполученнях, як „Українська Православна Церква“. Говорив він про якусь одну Церкву, що з'явилася 1000 років тому, яка живе і діє без початку і кінця. І цього доповідача нагородили слухачі оплесками, але хтось попросив ВШ Отця, щоб він подбав видати ту доповідь друком. Хто-зна, чи автор доповіді задовольнить це прохання, особливо коли ще раз уважно ту доповідь прочитає про себе.

З огляду, що „окружинки з конгресового столу“ призначені були до різдвяного числа „УПСлова“, автор цієї статті старався подати їх у погідному, майже оптимістичному тоні, а до того і в обмеженій кількості. Може і про решту колись згадаємо, наколи вельмишановні редактори не будуть аж надто цупко триматися партійного регламенту...

Повним глибокого змісту був день 4 грудня — недільна святка. З нагнення української організованої громади Торонта і околиць, на чолі з окружним Комітетом Українців Канади, цю, вже після конгресову днину було призначено для вшанування жертв Великого Голоду 1932/33 р.р. Обрано для цієї жалобної маніфестації одну з найбільших імпресових залів „Мейпл Ліф Гарденс“. Зібралось і з'їхалось на цей день до Торонта до 10.000 наших людей. Зокрема численною була присутність організованої української молоді (ПЛАСТ, ОДУМ, СУМ, МУН), над якою повівали десятки її організаційних прапорів. ІЖвоцтво, від бабунь і з правнучками включно, пишалося святковим, барвистим, рясно вишиваним вбранням. На широкій сцені примістився церковний хор, який складався зі співаків усіх укр. православних парафій Торонта і околиць, разом яких 120 осіб.

Крім відправи Соборної Панахиди, програма цієї урочистості передбачувала ще й концертну частину, в якій панували найстарше, середнє і наймолодше покоління бандуриносної родини в США, на чолі з постійно бадюрим і творчим маестром Григорієм Китастиєм. Крім концерту, як звичайно це буває на українських, навіть жалобних імпресах, печуть свою печеню політики і високоставлені гості. На цей раз велику громаду українців вшанував своєю появою новообраний шеф парламентарної опозиції посол В. Малрої, який скориста з цієї нагоди, щоб познайомити загал Канади, а частково і весь світ, з своєю політичною внутрішньою і зовнішньою програмою. Зібравші мали повну підставу обдарувати Дост. Гостя бурхливими, голосними і рясними оплесками.

І нарешті про Панахиду. На відміну від жалобних урочистостей, що відбулися 2 жовтня д.р. у Вашингтоні, Панахида за душі мільйонів мучеників і жертв Великого Голоду була на цей раз під кожним оглядом соборною. Очолив її найстарший віком і роками архисрейської хіротонії Блаж. Митрополит Мстислав, якому сослужили з боку православної Ієрархії ВПреосященні Архиспископа Марко (УПЦерква в США) і Василь (УГПЦерква Канади) та Преосвящ. Єпископ Лондонський Володимир (УАПЦерква — Європа), а з боку католицької Ієрархії ВПреосященні Митрополити Максим Германюк (Канада) і Стефан Сулик (США) та єпископи Преосвященні Владика Василь Лостен (США) і Михайло Гринчишин (Париж, Франція). Сослужив у цьому зворушливому заупокійному молінні й пастор Укр. Євангельського Об'єднання Всеч. Володимир Боровський, який відчитав прикінці Панахиди змістовну молитву.

Годі тут не згадати про слово Вл. Митрополита Мстислава перед відправою Панахиди. Перед самим початком відправи, Вл. Митрополит Максим поінформував Владика Мстислава, що автори програми жалобної маніфестації, які належали і до передконгресової програмної комісії 4-го СКВУ, домоглися, щоб з огляду на багату програму та участь у ній таких визначних гостей, як шеф парламентарної опозиції Канадського парламенту, — відправити Панахиду без попереджувачого і звичайного у таких випадках слова.

Одначе від цієї засади не відступив Блажен. Митрополит Мстислав та, як прочитали ми пізніше в „Укр. Вістях“: — „Панахиду попередив своїм дальшим словом Митрополит Укр. Православної Церкви Мстислав“. Кличучи зібраних до щирої молитви за душі жертв Великого Голоду, що життя своє закінчили у жалких муках голодової смерті, Владика благав зібраних стояти своїми думками постійно над могилами наших попередників, які життя своє віддали за Христову Церкву Українську та за волю і державність українського народу. Владика просив також постійно пам'ятати, що давні українські могили вмють з вітрами розмовляти і доносити до кожного чергового покоління нашої нації вістки про її славу, а часто й трагічне, минуле і кликати нові покоління до довершення незакінченого труду наших попередників.

Закінчив своє слово наш Владика Митрополит ствердженням, що наявність у нашому національному житті поза батьківщиною СКВУ, довела у значній мірі до спвіді наших Церков на громадському відтинку. За останніх 15-20 років українська громада поза батьківщиною збагатилася майже на всіх відтинках свого національного життя, насамперед у галузі наукового дорібку та видавничої діяльності. Присущий українській натурі нахил до кооперативної спвіді на економічному відтинку довів до гідних подиву наслідків. І, нарешті, буйне зростання нашої молоді професійної інтелегенції, якою хваляться у всіх країнах нашого розселення у вільному світі місцеве громадянство і державні чинники тих країн. На жаль, ми ще й досі бачимо поважне число наших професіоналістів поза межами організованого українського громадського життя. Ці молоді сили стоять в своєму осторонь нашого суспільного життя, від якого, як вони кажуть, відтрапують їх боротьба кількох політичних партій чи угруповань, в якій не перебирається в засобах, щоб лише знищити свого інакше думаючого противника.

Своє слово перед Панахидою Владика Митрополит Мстислав закінчив закликом: — То ж звернімося до Господа з гарячим благанням, щоб Він-Всемогучий оселив душі мучеників Великого Голоду в Своїх Небесних Оселях, а нам — Його дітям допоміг стати кращими і чесними дітьми побожної української нації!

Орест з Опішні

БОГДАН МЕЛЬНИК

РОЗДВОЄНА ДУША

(ПСИХОЛОГІЧНА СТУДІЯ ПРО МИКОЛУ ГОГОЛЯ)

ВСТУП

Про Миколу Гоголя, московського письменника українського роду не всі українці є однакової думки. Для одних він український патріот, бо деякі його твори мають українську тематику, ідеалізацію української природи, а передусім цінують його за «Тараса Бульбу», дарма що в уста Тараса він уклав вірогідні слова московському цареві. Навіть Тарас Шевченко у своєму вірші, присвяченому Гоголю, каже: «Ти смієшся, а я плачу, великий мій друже». «Великий мій друже» — це дуже висока оцінка людини, яка сказала, що від Шевченкової поезії «заносить дьогтем». Чи знав Шевченко про те ганебне і зневажливе ставлення Гоголя до його творчості? Навряд чи знав, бо якби знав, то мабуть написав би «ти насміхаєшся» замість «смієшся». Противники Гоголя вказують на те, що він свій великий талант віддав на службу москалям, лютим поневолювачам України.

Біограф Миколи Гоголя Генрик Троят, москаль з походження, зібрав силу-силенну матеріалів, що мають відношення до життя і творчості Гоголя. У книжці «Роздвоєна душа» немов на екрані пересувається перед очима читача життя Миколи Гоголя від дитинства аж до його смерті. Там теж є відповідь на питання, чи ми повинні його уважати за гідного і великого сина України.

ДИТИНСТВО У ВАСИЛІВЦІ

Батько Миколи, Василь Гоголь, походив зі старої дворянської сім'ї. Один з його предків, Остап Гоголь, прославив своє ім'я около 1655 р. як козацький полковник, воюючи по стороні гетьмана Петра Дорошенка. Батько Василя, Атанасій Дем'янович, оселився зі своєю жінкою, Марією з Лизогубів, — теж стара козацька родина — в маетності Василівка на Полтавщині, яку вона одержала в посагу. Батько Миколи мав вищу освіту, і навіть писав вірші і комедії в українській мові. Коли його жінка завагітніла і наближався час пологів, вона поїхала до поблизького містечка Сорочинці, де був лікар Трохимовський. Там, 20 березня 1809 р. у маленькій кімнатці зі земляною долівкою вона привела на світ хлопчика, якого назвали Миколою. Немовля було мацьопке, бліде і хоровите. Матері завжди уявлялося, що воно в найближчій хвилі помре, то знова, що його геній здивує світ. Хлоп'я мало астму, напади непритомності, спалахи нервовості, яку лікарі пояснювали як наслідок золотухи. Йому теж текло з ух. Незважаючи на всі ті недомогання, Микола не змирав, а ріс на радість батькам.

Уже змалку Микола був якийсь незвичайний. Одного дня перед вечером, як його батьків не було дома, п'ятилітній Микола сидів сам у кімнаті і з острахом спостерігав крізь вікно як надворі темніє. «Нагло», оповідає Гоголь, «тишину прошило м'явкання kota. Він м'яває і поволі зближався до мене. Ніколи не забуду його руху, як він потягався і як його м'які лапи з пазурами лопотіли по підлозі, а його зелені очі світилися зловіщими вогниками. Переляканий, я виліз на стінку канапи і притиснувся до стіни. 'Кицю, кицю', — я зашепотів, щоб додати собі відваги. Потім я зіскочив униз, схопив kota, який не чинив опору, побіг у город і кинув його до ставка. Кожний раз, як

«Стаття «Тотожне свідчення Гр. Квітки-Основ'яненка й Миколи Гоголя про розклад московського суспільства» (Анабазис, осінь 1983) піддала мені думку післати Вам мною опрацьовані матеріали про Гоголя на основі книжки Генрика Троята (француз московського походження) п. з. «Роздвоєна душа».

Наші «гоголезнавці» чомусь ніколи таких детальних матеріалів про Гоголя не публікували. Сподіюсь, що Ви використаєте ці матеріали в «Анабазисі».

З пошаною, —

Богдан Мельник,
Свйнт Катеринс

кіт виривав з води, я патином занурював його під воду. Хоч я був перестаршений і весь час тремтів, то рівночасно я відчував задоволення мабуть тому, що я відплачувався котові за те, що він мене був так налякав. Але коли я його втопив і коли останні круги на воді щезли, мені нагло стало його шкода. Мене опанували муки совісти. Мені здавалося, що я втопив людину...»

Коли Миколі сповнилося десять років життя, батьки віддали його до школи в Полтаві, а вісім років пізніше, по смерті його брата, Івана, до вищої школи з Ніжині. У листі до своєї матері з дня 24 березня 1827 р. він писав: «Я усвідомлюю собі свою силу, яку я використаю у великій і шляхетній праці для добра своєї країни, для щастя моїх співвітчизників і на радість усім людям. За рік я поступлю на державну службу.»

А 3 жовтня Микола писав до свого дядька Косаровського: «Уже в дитинстві, коли я ще не був свідомий, що живу, у мені горіло незгасиме бажання посвятити своє життя для добра держави, і ствати так, чи інакше, корисним... Тепер я студіюю закони нашої країни». Так писав, хоч ніяких законів він не студіював. Він любив брехати. Наступні слова Гоголя показують, по якій лінії йшли його думки: «Служіння державі, це служба Богові, а служіння Богові охороняє перед небезпеками тогобінного світу». Його любов до Бога впливала передусім зі страху перед смертю.

Під час вакацій у Василівці Гоголь з приємністю слухав розповіді своєї бабуні Лизогуб про давні часи, коли Україна була вільна.

Гоголь був пажерливий ідець. Думка про торті або начиненого індика потрясала ним до глибини. Він був готовий іти пішки далеку дорогу, щоб наїстися солодких коржиків з маком. Але до дівчат не відчував ніякого потягу.

ПЕРШІ КРОКИ В ПЕТЕРБУРЗІ

У 1829 р. Гоголь виїхав до Петербургу, і 3-го січня писав він до батьків: «Можу Вам сказати, що Ст. Петербург зовсім не такий, як я собі уявляв. Усе, що люди про нього кажуть, брехня... Дуже дивна тишина царює в місті: неможливо завважити найменшого подиху захоплення в будь-кому. Усе тут згасле, загрузле в бруді дрібнесеньких зайнят'я і мізерних трудів, що становлять зміст черствого животіння цих людей».

У Петербурзі він знайшов мількох давніх шкіль-

них товаришів з Ніжина: Данилевського, Мокрицького, братів Прокоповичів, Ів. Пашенка, Є. Гребінку, Кукольника і Любича-Романовича. Гоголь з тугою згадував спокійне життя панів-поміщиків, просте існування селянства і ясне українське небо. Оповідання його бабуні, матері і слуг ожили в його пам'яті. Чому б не списати їх і не заробити на них трохи грошей? Мешканці столиці були страшенно зацікавлені українськими легендами і народними піснями. Він писав до своєї матері: «Ти маєш острій і сприймальний ум, знаєш звичаї та обичаї наших м а л о р о с і в. Я певний, що ти не відмовиш мені дати в листах усякі мені потрібні інформації стосовно тієї справи. У найближчому листі очікую опису риз сільського пароха, від рясни до чобіт, і докладну назву кожної частини одяжі в мові найстарших, прив'язаних до традиції і заскорузлених наших людей. Теж потрібно мені назв усіх частин одяжі наших молодих дівчат аж до останньої стяжки; те саме в одяжі заміжніх жінок і мужиків. По-друге, мені потрібні всі деталі одяжі гетьманів. Також окремого опису весілля з усіма подробицями. Кілька слів про різдвяно-святочний ритуал, коляди, про літню ніч, про русалки... Якщо б Ти почула про духів і домовиків, то старайся довідатися їх назви і прикмети. Між простолюддям є сила повір, страхітливих історій, забобонів і всяких анекдотів. Усе це буде для мене надзвичайно інтересне».

Знуджений і розчарований Петербургом, Гоголь рішився вирушити в подорож по Любеку в Німеччині. У листі до матері брехав, що він залюбився в дівчині ангельської краси, яка тягне його в цю подорож, і що один з його багатих приятелів ту подорож оплачує. Тимчасом Гоголь покрив кошти тієї подорожі грошми, які його мати була післала на його руки, щоб він заплатив відсотки за державну позичку. Брехня спливала з його пера більш природньо ніж правда. Повернувшись з подорожі, яка йому не дала ані користі ані задоволення, бо ж не знав німецької мови, він безуспішно намагався спонукати когось, хто поставив би дві комедії його батька: «Сука в одяжі ягняти» і «Романс Парасі».

В тому часі він писав про Петербург, що це царство вислужництва, респектабельної нужди, інтриг для здобуття підвищення в службі, простацьких жартів і порожніх шлунків. Знайшовшись у крузі колишніх ніженських студентів і в українській атмосфері їх товариства, його думки зверталися до фольклору. Він постійно нудив матір і найстаршу сестру Марію за інформаціями про звичаї, легенди, прислів'я, пісні і деталі одяжі, і ніколи не був задоволений тим, що вони йому посилали. В міру того, як його нотатник збільшувався, він ставав певніший, що він сидить на купі золота. Виглядало, що освічені читачі в Петербурзі захоплюються українськими повістями, комічними, фантастичними, чи такими, що заморожують кров, як напр., «Кочубей» Алядина, «Гайдамака» Сомова, «Козацька шапка» Кульжинського і розповіді Оліна та Луганського — усіх їх читали і хвалили. Чому б тоді не повість Миколи Гоголя в тому самому характері?

Правда, його перші спроби в літературі не були особливо підбадьоруючі. Він опублікував був кілька перекладів (французьку статтю про московську торгівлю при кінці 16-го і на початку 17-го століть), а потім коротке українське оповідання «Бісаврюк» або «Ніч св. Йоана» в місячнику «Аннали Батьківщини» (II-III, 1830) без підпису. Але Свінін, директор місячника і журналіст низької вартости, рукопис так змінив, що Микола Гоголь закликав йому більше не посилати ані одного рядка своєї прози. Кілька місяців опісля, в

грудні 1830 р., журнал «Північні квіти» одержав один розділ його незакінченої історичної новели «Гетьман» за підписом «ооо». (Він розпочав ту новелу в Німеччині, але невдоволений своєю роботою, знищив її більшу частину). Ідею його дивачного підпису дали йому три літери «о» в його імені і прізвищі. «Гоголь» це назва водяної птиці, що має пір'я сірого кольору, видовжений гребінь і гострий дзьоб. Ця птаха прекрасно пливає, слабо літає, а ходити ногами зовсім не може. До речі, так вийшло, що Микола, маючи довгий загострений ніс, щораз більше ставав подібний до гоголя.

ЗНАЙОМСТВО З ЛІТЕРАТАМИ ПЕТЕРБУРГУ

За порадою Жуковського і Плетнева Гоголь опублікував пересадно похвальну статтю про твір Пушкіна «Борис Годунов». Він кадив: «Величней Коли я перегортаю сторінки твору Вашого генія, коли Ваші рядки тихо промовляють і вискакують до мене вогненними звуками, то в моїх жилах мене святий страх, і моя перелякана душа тремтить, бо вона відкрила Бога в глибині Його вічності!» Пушкін напевно посміхався читаючи ті високопарні теревені, засмічені знаками оклику. Але Гоголь був щирий, хоч, як звичайно, переборщив.

В 1831 р. він писав своїй матері: «Терплячи від гемороїдів, мені по-дурному здавалося, що це якась інша і більш небезпечна недуга. Згодом я довідався, що в Петербурзі немає нікого, хто б не мав тієї гидоти».

Одного дня Плетнев писав Пушкіну: «Я мушу Вам представити одного молодого і дуже надійного письменника. Можливо, що Ви завважили у 'Північних квітах' виїмок з історичної новели за підписом 'ооо' і в 'Літературній газеті' статтю 'Деякі думки про те, як учити географію', есей 'Жінка' і розділ з короткого українського оповідання 'Пан'. Під цю пору він учителює. Жуковський ним захоплений. Я не можу дочекатися хвилини, коли зможу його до Вас привести, щоб він одержав Ваше благословення».

Той чудний учитель з пташиним профілем дітям був досить подобався. Учень Лонгінов пригадував собі його як малого і худого мужчину «з кривим носом, кривими ногами, з жмутком волосся на лобі, з найменш елегантною зачіскою, яку можна собі уявити, з уривчастим способом говорення, що було перериване частим і коротким підтяганням носом, і з лицем, що здригалося від сіпання м'язів...».

Беручи собі за приклад школу в Ніжені, Гоголь учив дітей дещо русскої мови, природи, історії і географії. Але найчастіше він оповідав їм українські анекдоти, які їх розсмішували до сліз.

Під час одного прийняття Гоголь не відвертав очей від низького темношкірого мужчини з товстими губами і великими, розумними очима. Його лице було обрмоване каштановими бакенбардами. Він держав у руці склянку. Та рука написала «Євгенія Онегіна». Плетнев познайомив обох мужчин. Пушкін від самого початку був приятний. «Який милий Пушкін! Він відразу присмирив упертого хохла!» — писала у своєму щоденнику Александра Россет, дочка французького емігранта. І далше: «Я спостерегла, що він увесь яснів, коли Пушкін до нього говорив».

Дім принцеси Васильчікоф, де Гоголь якийсь час жив, кишів від служби, гостей і нахлібників-утриманців. Там жила громада малих, стареньких жінок, які довгі роки жили в тіні своєї добродійниці, нічого не роблячи. Це були часи, коли велич роду міряно числом паразитів, які він міг удержати. Гоголь часом

відвідував стару Александру Степанівну, що являлася вибраницею принцеси між тими дармодами. Її приятельки, старі, поморчені і зісохлі, як і вона, сиділи коугом неї і плели на дротах панчохи. Вони запрошували Гоголя сісти і прочитати їм те, що він написав. Одного вечора небіж принцеси, молодий князь Сологуб, прийшов і запитав, чи він може слухати.

«Я розлігся у фотелі», — писав він у своїх споминах, — і почав слухати. По перших словах читача я зірвався, сів випрямлено, з загостреною увагою, зачудований і здивований. Він читав опис української ночі: Чи ви знаєте українську ніч? О, ні, ви не знаєте української ночі! Своім простим способом говорення і неокресленими іронічними натяками, наявність яких не завжди була очевидна, хоч вона тремтіла у його голосі і лягала тінню на його власні чутливі риси обличчя, він надавав своєму текстові особливого кольору. Його сірі очі усміхалися, він потрясав головою, відкидаючи назад волосся, що спадало йому на чоло. Нагло він викрикнув: «Але ж гопака так не танцюють!» Старі паразити бовкнули: «Чому ви кажете, що не так?» Вони думали, що читач говорить до них. Він усміхнувся і продовжив монолог п'яного мужика. Признаюся, що я був ошелешений, розторощений. Коли він скінчив читати, то я, зворушений до сліз, кинувся його обнімати. Молодий мужчина називався Микола Гоголь».

Александра Россет писала: «Жуковський тріюмфує, що йому вдалося зловити впертого хохла... Я приобіцяла Пушкіну насварити на бідного хохла, коли він буде сумувати у Північній Пальмірі, де сонце завжди виглядає хоровите».

Коли Гоголь приготував до друку свої «Вечори на хуторі Диканька», то Пушкін прочитав цілий коректурний відбиток і сказав: «На мою думку вони захоплюючі. Тут є дійсна веселість, щира і спонтанна, без штучності і фалшу. А яка поезія місцями! Яка чутливість! Усе це таке нове у нашій літературі, що мені тяжко повірити своїм очам».

19 вересня 1831 р. Гоголь писав своїй матері про «Вечори...»: «ось овоч мого вільного часу. Він усім подобається, починаючи від цариці. Сподіюся, що й Ти знайдеш у ньому трохи приемности, і це вистачить, щоб мене ушасливити».

Белінський трубив своє захоплення на всі сторони світу: «Який дотеп, яка веселість, яка поезія, яке відчуття народу!»

Надеждін писав: «Дотепер нікому не вдалося описати звичай України так живо і привабливо, як це зробив добряга пасічник Рудий Панько». Але велика трійця була невдоволена. Полевой писав у московському «Телеграфі»: «Усі Ваші оповідання є так незрозумілі, що, не зважаючи на кольоритні деталі, які видно в народній традиції, їх тяжко дочитати до кінця. Бажання надати Вашому писанню малоросійський тон так спростило Вашу мову, що часто немисливо схопити Вашу думку».

Беручися за роботу, Гоголь сумленно читав усія книжки про Україну, твори Котляревського, Квітки-Основ'яненка і Гулака Артемовського. Він переглядав мовні та етнографічні студії південних провінцій і заглиблювався у веселих комедіях свого батька. Гоголь писав у «Сповіді автора»: «Я нічого не створив зі своєї власної уяви. Тієї здібности у мене ніколи не було. Я маю успіх лише тоді, коли можу черпати з дійсности користуючись мені доступними інформаціями».

Образ України автора є надзвичайно заспокоюючий. Занурений цілковито у мальовничості пейзажу та ілюзіях, він безтурботно і г н о р у в а в пробле-

ми кріпацтва. Надужиття автократів його зовсім не зворушували. Нужда селянства його зовсім не обходила. В його творі не була порушена ані одна соціальна проблема. Вихваляючися своїми зв'язками і удаючи рівночасно, що він їх висміває, прагнучи особистої слави і при тому роблячи враження, що він дбає тільки про славу Бога, він крутився у звоях своєї суперечної особливости і брехав перед усіма в надії, що він остаточно обдурить себе самого своїми вигадками.

Поет Аксаков писав: «У ті дні зверхній вигляд Гоголя навряд чи був сприятливий. Чуприна на верху його лоба, волосся на боках обстрижене за коротко, ні то борода, ні то вуси, за високий твердий комірець сорочки — усе те робило його подібним до якогось хитрого українця. Як він відійшов, то всі присутні однозгідно сквазали, що він робить несприятливе і якесь неприємне враження. В ньому було щось залякуюче, щось, що не дозволяло мені бути, як звичайно, відкритим».

У Москві Гоголь познайомився зі Щепкіном, славним автором-українцем. Там він теж зійшовся з двома завзятими українцями, Михайлом Максимовичем і Осипом Бодянським.

У Петербурзі Гоголів слуга Яким почав пиячити. Гоголь за те його здорово вибив. У листі до матері він признався: «Я бив його дуже твердо». Гоголь сам дуже нервовий і часто б'ючи свого слугу, кричав: «Я тобі морду розірву, якщо не перестанеш пити!»

Гоголь часто у себе гостив Пушкіна і Плетнева. Він сам варив вареники зі сиру, галушки зі сметаною або якусь іншу українську страву, запах якої наповняв кімнату. З волоссям, що стерчало на голові, з яскравою краваткою на шиї і фартухом на животі він виглядав, говорили його приятелі, як півень з острогами біля кухонних дверей.

Коли хто-небудь оповідав щось цікаве, то він цілий перемилювався у всисаючу помпу. Анненков бачив той вираз інтелектуальної жади на його обличчі, коли хтось з його гостей, правдоподібно лікар, говорив про поведінку божевільних.

Плянуючи написати історичну повість, Гоголь зовсім природно думав про історію України. 9 листопада 1833 р. він писав до Максимовича: «Я запрягся до історії нашої незрівняної, нашої нещасливої України. Ніщо так не заспокоює, як історія. Мої думки починають плисти, організуватися. Думаю, що напишу цей твір і в ньому скажу речі, яких дотепер ще ніхто не промовив. Мене дуже врадувало, коли я почув, що Ви роздобули деякі пісні. Прошу зробити копії з усього, що маєте і пішліть їх мені. Я не можу жити без пісень. Не уявляєте собі, як вони мені допомагають у моїй праці. Не лише історичні пісні, а теж і соромицькі. Усе це додає кольору до моєї історії і щораз більше унагляднює факт, що часи і люди — на жаль — проминули».

23 грудня 1833 р. Гоголь писав до Пушкіна: «Я закінчу історію України і південної Росії, в тоді писатиму історію світу». До Максимовича писав захоплено: «До Києва! Ідьмо до Києва! Наш старинний і чарівний Київ! Він наш, не їх; уся наша старинна історія розпочалася там. Ст. Петербург мене зануджує, чи радше, мене пригнобив його жахливий клімат. Буде чудово, якщо Ви і я зможемо одержати працю в Києві. Там ми зможемо зробити багато доброго».

А тиждень пізніше віддавався мріям: «Яким будеш ти, моє майбутнє? Чи будеш ти в моєму гарному, древньому Києві, в моєму Обіцяному Краю, завітчаному урожайними садами, оточеному розкішним південним небом, з його п'яними ночами, з покритими кущами горами, з його ярами, подібними

до гармонійних келехів, і моїм Дніпром, чисті і швидкі води якого обмивають підніжжя гір? Там? Ах, я не знаю, як викликати тебе, мій добрий друже!»

Хоч історія України існувала лише в пляхах, Гоголь помістив 30 січня 1834 р. у «Північній Бджолі» оголошення: «Нові книжки. Видання «Історії Малоросійських Козаків» М. Гоголя, автора «Вечорів на хуторі»: Дотепер немає повної і задовільної історії Малоросії та її народу. Я рішив піднятися обов'язку її дати. Майже п'ять років збираю матеріали стосовно історії того краю. Половина моєї книжки майже готова, але я відкладаю видання перших томів, бо підозріваю, що існує багато джерел мені незнаних документів, які знаходяться в руках приватних осіб. Тому звертаюся до тих, хто такі матеріали має у формі літописів, споминів, пісень, дум, торговельних паперів тощо, щоб вони мені їх прислали в оригіналі або відписах на нижче подану адресу».

На це не було ніякого відгуку. Сподівана посада в Києві перепала. Призначення на професорське крісло, про яке старався М. Гоголь, одержала людина з прізвищем Володимир Зіш, кандидат київського канцлера. Гоголь писав своїй матері: «Чи Ти подумала, щоб відправити Службу Божу за успішність гарбарні? Якщо ні, то вели о. Іванові відправити богослужбу, щоб Твоя діяльність увінчалася успіхом, і моя теж».

Богослужба не допомогла нічого. А може він сам повинен був замовити її? Він був релігійний, хоч рідко коли його нога була в церкві. Його взв'язки з Усемогучим були невимушені, він шукав поради в Бога в будь-якій справі, будь-коли і донебудь. Він писав матері: «Я шаную Божих апостолів і Його священників, але місце, де ми до Нього молимося, не має значення. Він є всюди».

Гоголь не запереставав боротьби за Київ. Він навіть просив свого приятеля, щоб він підшукав йому дім «як можливо з малим городом, дець не горбі з видом на Дніпро». Він писав до Максимовича, який сумнівався, чи він, маючи зацікавлення в історії літератури випадково і лише для власної приємності, був би здібний викладати цей предмет: «В імені приятелів, в імені нашої України, в імені моїх наших батьків, не сидіть там пріючи над книжками. Нехай мене чорт забере, коли вони до чогось ліпшого припадуться, як тільки для запаморочення Вашого мозку. Будьте тим, ким Ви є. Висловлюйте свої власні думки і то так мало, як лише можливо. Студенти, особливо, є так гупі, що це було б злочином себе задля них напружувати. Найкраще є мати з ними розмови в питаннях естетики. Це те, що Плетнев робить. Він дуже розумно вирішив, що всякі теорії є абсурдні і ведуть до нікуди. Він зовсім перестав учити, а лише займається висловлюваннями і дискусіями зі студентами, на ділі, підкреслюючи лише красу. Ви маєте смак, знаєте російську літературу ліпше ніж будь-який педагог-роз'яснювач. Чого більше Вам треба? Благаю Вас в імені неба, витрачайте на те безглуздя якнайменше часу».

Ані його «Історія України», ані його «Історія світу» не вийшли з початкової стадії. Але тієї весни він викинув кілька оповідань: «Портрет», «Вій» і «Тарас Бульба».

За старанням його приятелів Гоголь дістав посаду асистента професора історії на петербурзькому університеті. Один студент згадує: «А який в нього був нісі! Довгий, загострений, правдивий дзьоб! Я не міг глядіти на нього зблизька без страху, що він мене дзьобне і виколе мені очі». А професор Никитенко писав: «Гоголь собі уявляє, що його мнимий геній дає

йому право до якнайвизнішших претенсій. Його виклади такі погані, що він став посміховищем студентів. Він визнав свою некомпетентність і безсилля. Він теж приходив до мене і признався, що він не має досвіду для цього становища на університеті».

14 грудня, 1834 р. Гоголь писав до Погодіна: «Ах, коб знайшлася хоч одна людина, яка мене розуміє! Але, як і всяке інше живе сотворіння в Ст. Петербурзі, люди є генерацією туманів». А якої думки про Гоголя був Пушкін? Ось що він сказав: «Того малороса треба берегтися; він з мене здирає шкіру так спритно, що я навіть не маю часу крикнути за поміччю». Це було тоді, коли Гоголь вимудив від Пушкіна тему до комедії «Ревізор».

Гоголь ніколи не міг опертися спокусі брехати задля брехні. Усі його листи до матері і приятелів є зисловом нестримної мітоманії. У характері Хлестакова він просто виявляє свою власну тенденцію обдурювати свого співгромадянина до пункту божевілля. Інстинкт підлабузництва в людей, з якими Хлестаков має до діла, гне їх голови перед кожним, хто вміє піднести свій голос. «У 'Ревізорі', — писав Гоголь геть пізніше, — я рішив зібрати разом усе, що я знав про Росію, що в той час було погане — усі несправедливості доконані в місцях і обставинах, коли людина повинна виявити найвищий ступінь справедливості — і при тому добре посміятися, раз і назавжди».

Після першої вистави «Ревізора» 19 квітня, 1836 року частина публіки з вищої верстви односторонно заявила: «Це щось безсенсовне, це наклеп і глум!» Кукольник зашепелявив: «Це насміх, що не вартує назви мистецтва». Храповицький додав: «Непростима обида дворянства, державних службовців і купецтва». А ось що сказав цар: «От тобі штука! Кожному дісталось, а мені найбільше!» Гоголь утік з театру, викинений вибухом ненависти.

Консервативні круги оскаржили його в намаганні підкопати усталений лад. Ніщо, говорили вони, не є для нього святе. Революціонер у серці, який удає, що обмежує свою сатиру до провінційних урядовців, але на ділі б'є найважливіших людей в імперії. Ліберали аплодували. Але та похвала лякала Гоголя більше, як лайка. Адже він уважав себе царським чоловіком, тілом і душею. На його думку, монархія є єдино можлива система правління для Росії. Він вірив у державний контроль, у класову різницю, в кріпацтво. Прихильно оцінив Гоголя критик Белінський: «Автор 'Ревізора' це великий гумористичний малювальник дійсного життя». Це той самий «ліберал» Белінський, який про Шевченка висловився: «Шевченка заслали на Сибір. Мені його не жаль, і якщо б я був суддею, я зробив би те саме. Я чую ненависть до того рода лібералів». А поява «Кобзаря» викликала в нього лють: «Гарна мені література, яка тільки й дише простацтвом хлопської мови та дубоватістю хлопського розуму». На тому пункті москаль Белінський і хохол Гоголь були тієї самої думки.

У ПОДОРОЖ

Знівечений духово і морально, Гоголь рішив тікати з Росії до Європи: З корабля; що віз його до Любеку-Гамбургу-Бремену і дальше, він писав до Жуковського: «Мої думки, моє ім'я, моя праця належать Росії, але моє знищене тіло буде від неї далеко». У Баден-Бадені Гоголь зустрів дві московські аристократичні родини, Репніних і Балябінів. Одначе від жіноцтва він держався здалека. Жахався близькості жінок, щоб не відчутти хочби і найслабшої їх тілесної еманції.

У Швайцарії він роздумував: Росія, але без русских, який це був би рай! Або хоч би без деяких з

них. Він писав Погодіну: «В Росії є колекція таких огидних морд, що не можу знести самого їх виду. Навіть тепер мені хочеться плювати, коли про них думаю. Тепер усе, що бачу - чуже, все кругом мене чуже, але Росія є в моєму серці, не та погана Росія, що я її знав, але чудова Росія, і Ви, і декілька членів родини, і мале число приятелів, наділених певними смаками і шляхетними душами». До своєї матері писав: «Найбільш небезпечними жінками є італійки». Як наближалася зима, то з Гоголем почало діятися щось таємниче. Лікар ствердив, що він терпить від «гіпохондрії, спричиненої гемороїдами». У листопаді 1836 р. Гоголь удався до Парижу, а звітам переїхав до Риму. Гоголеві подобалися римляни за їх уроджене почуття краси і особистої гідності, і за їх лінощі, що нагадували йому українські. Генрі Троян, біограф Гоголя, пише: «Цікаве: як українець, для якого поляки були відвічні вороги, він повинен був відчувати недовір'я до римокатолицької Церкви. Але хоч він був і патріот (чий? Б. М.) і православний, його притягала привабливість і поміркованість римської віри. Гоголь бачив що відрізняло російське християнство від римського. Православна Церква, закам'яніла в прадавньому ритуалі, не мала прямої влади над душами, під час коли католицька Церква, активна, мілітантна, всюдисуща інституція, при допомозі клеру сягала далеко своїм впливом поза святі межі, пробиваючися до домів і кермуючи життям поодиноких людей. Перша зміряла до збереження таємниці Христа, а друга, щоб зробити його більш зрозумілим для всіх».

Койцевіч, польський священник у Римі, писав: «Ми познайомилися з Гоголем, талановитим російським письменником українського роду, який від самого початку виявляв сильний нахил до католицизму». Койцевіч і другий священник, Семенко, намагалися повернути Гоголя. Койцевіч навіть написав був сонет на його честь, останній рядок якого звучить: «Не замикай своєї душі перед небесною россою». Але Гоголь не дав себе зловити. Принцеса Волконська, навернена на католицизм, і яка постійно жила в Римі, дуже була невдоволена зволіканням Гоголя.

Семенко писав: «Волконська оповідала нам, що коли вона поінформувала Гоголя про свій намір повернути свого сина, який ще тримався православ'я ніби на тоненькій нітці, то Гоголь дуже був зацікавився тією справою і заохочував її, надіючись, що хлопець буде навернений. Чому той впертий молодий українець вважає, що принц зробить мудро, коли прийме католицьку віру, а сам відмовляється від неї?» — дивувався Семенко. Зенаїда Волконська не могла розв'язати тієї загадки і тому підганяла обох священників посилити свою кампанію. Але вони уважали, що не треба приміювати насильства над почуваннями майбутнього неопіта. Гоголь почувався досить вигідно в тій атмосфері побожної конспірації. Відповіддю наполегливій Волконській і її прихвостням-мракобісам була його м'яка і гнучка незрушність».

У Римі Гоголеві вийшли гроші. Він позичав у Петра, щоб заплатити Павлові. Не маючи іншої ради, він написав до Жуковського, щоб той вистарався у царя для нього пенсії. «Скажіть йому, що я невчений, і не знаю, як писати до такої величної особи, але я є сповнений любов'ю до нього, яку лише руский чоловік може відчувати до свого суверена. Знайдіть нагоду і спосіб розповісти імператорові про мої повісті 'Старосвітські землевласники' і 'Тарас Бульба'. Це ж приємні повісті, вони всім подобаються і відповідні для всіх. Коб лиш цар прочитав їх! Він такий чутливий до творів, які висловлюють теплоту почувань і випливають з душі». Гоголь одержав від царя п'ять тисяч рублів.

Під римським сонцем «українські лінощі» Гоголя розквітнули. Він брався писати «Мертві душі», але вмер потонути в багні. Він захворів. Терпів кожного дня. Не міг пітніти, і навіть під час полудневої спеки його шкіра була суха. Але в багато гіршому стані було здоров'я молодого аристократа Вельгорського. Він у Римі лікував свої сухітничі легені. Гоголь писав до Погодіна: «Я переконаний, що Осип Вельгорський зовсім певно умирає. Бідний, лагідний, шляхетний Осип! Немає в Росії місця для чудових людей. Лише свині можуть там жити!»

Гоголь не любив австрійців. Він зачислав їх до тієї самої категорії, що й німців. Німцям не міг він забути, що в його молодості вони були розворушили його захоплення. «В той час я сплутував німецьку науку, філософію і літературу з німецьким народом», — писав він. «Відень це один баль без кінця. Німці тут проводять увесь свій час на забавах: п'ють пиво і сидять при дерев'яних столах під каштанами — і це все. Відень мені набрид.» У Відні прийшла йому до голови думка створити героїчну драму на основі історії Запорозьких Козаків.

Гоголь повернувся до Москви, щоб заопікуватися своїми сестрами, яких він був туди перевіз з Петербургу. З Москви написав до матері листа, але не признався, що він там, бо боявся, що вона могла б до нього приїхати. Він її любив — але йому не було спішно з нею побачитися. Він знав, що з нею він попаде в атмосферу фінансових проблем, сільських пліток, дурноваті адорації і абсурдних матримоніальних пропозицій. Добре почувався лише тоді, коли брехав. Тому замість того, щоб в листі написати «Москва», він написав «Трієст, 26 вересня, 1839 р. Я ще не зробив приготувань до повороту до Росії. Тепер я в Трієсті, де я розпочав брати купелі в морі. Може ми з тобою побачимось цієї зими, а може й ні. Завтра відїжджаю до Відня, щоб бути ближче Тебе. Висилай свого листа на адресу Погодіна, Москва. Але Ти не пояснюй собі цього, що я вже швидко буду в Москві. Це лише тому, щоб Твої листи до мене скорше доходили; з Москви їх пересилають мені офіційним кур'єром».

А тепер, щоб до цієї салати додати трохи заправи, він описав місце, в якому він нібито перебуває. «Трієст — це дуже оживлене торговельне місто — половина мешканців італійці, а друга половина слов'яни, які говорять майже по-російському чи, на всякий випадок, мовою, подібною до української. Бувай здорова, любя мамо. Твій люблячий і вдячний син Микола».

Кілька днів потім — ще дальше в Москві — він вислав іншого листа, цим разом ніби з Відня, в якому його здемаскували, то що там, він просто заїмпровізує якусь іншу баечку. Його мати була така легковірна, а він мав буйну фантазію!

У Москві Гоголь жив у Аксакових. Одного дня зібралось там товариство і господар попросив Гоголя, щоб він прочитав щось зі свого рукопису. Гоголь згодився. Всі оживилися, а дами зашептали: «Він буде читати, він буде читати!» Герой дня опустився на канапу перед округлим столом, глянув сумовито по своїх слухачах і, несподівано, голосно відригнув раз, другий і третій. Дами отетеріли, а збентежені панове відвернулися вбік. Зняквіла публіка почула, як йому ще раз відригнулося, а тоді він вилягнув з кишені рукопис, розпростував його і почав читати: «Ось знова надходить! Знова! Ще один раз!» Вкінці слухачі зрозуміли, що ті відриги і слова були початком сцени з нової вистави, і всі почули полєкшу. По закінченні читання зірвалися голосні оплески. «Анабазис»

From WILLIAM SAFIRE in Washington

В ГОЛОВІ МІХАІЛА ГОРБАЧЕВА.

Я, Міхаїл Сергійович Горбачев, маю тільки 53 роки, слідуючий на черзі обняти владу в Кремлі. Чотири роки чекання смерти генерального секретаря, - перш Брежнєва, потім Андропова а зараз Черненко, - було головним заняттям Політбюро, тому всі члени навчилися чекати.

Але цього разу смолоскип перейде до нової російської генерації. Така умова була заключена на похоронах Юрія, - послідовника брежнєвських років. Черненко, тимчасово, з Громиком і Устіновим будуть охороняти бюрократичних товаришів.

Після цього вибраний Андроповим наслідник, себто Я, перебере владу з маршалом Огарковим і ми внесемо новий подув життя до світової революції. Поки живе Черненко наше оплюгавлювання Америки мусить продовжуватися. Для цього є три причини:

ПЕРША, як тільки ми почали ламати безвихідне становище і здобувати перевагу над Європою нашими СС20, Америка вихопила нашу перемогу своїми Першінг2. Програ пропаганди "Заморожувачів" в Західній Європі підсилила проти-соціалістичні економічні тенденції Мадярщини і Румунії. **ДРУГА**, після збільшення озброєння, котре витягло всі соки з нашої економії, ми майже досягнули можливости "першого удару." Але ці пляни недавно були також зірвані. Якщо лясер-проміння зроблять наші величезні витрати на будову ракет "першого удару" даремними, - ми будемо змушені почати все з початку.

ТРЕТЯ, є ліпши коли советські люди сердиті на Америку, чим на нас, за спараліжування нашої економії. Я керував агрикультурою для Андропова і я знаю. Кожного року ми скидали вину за невдалий урожай на погоду, але це не погода була погана цілих 70 років.

Щось є гниле в нашій системі. Тому ми мусимо нападати на Афганістан, ламати "Солідарність", ув'язнювати дисидентів, збивати пасажирські літаки і відмовлятися брати участь в Олімпіяді.

Тому, що ми не можемо конкурувати, ми мусимо панувати. Коли ми конкуруємо, ми терпимо, коли ми пануємо то терплять інші.

Реган каже, що він не розуміє чому ми обурюємося коли він каже, що капіталізм буде тріюфувати на кінці; чи він забув, що ціле століття ми - комуністи приповідали, що капіталізм скінчить на смітнику історії?

Але коли якийсь капіталіст каже, що це комунізм скінчить на смітнику історії, росіяни лютують, - бо ми стаємо перед небезпекою, що це може статися раніше ніж ми думали.

Ми кажемо, що розвиток нашої економії осягнув минулого року 3.5%, Захід цьому вірить. А я знаю, що наш "розвиток" є на мінус.

Наша система продукує алькоголізм, невихід на працю без поважних причин і офіційну корупцію, що саботує продукцію. Ми заперечуємо, що у нас роблять багато абортів, але всни є висловом безнадійности, що веде до національного самогубства.

Як нам позбавитися тих помилок? Кажуть: "високою технологією" і Захід продасть нам всі свої таємниці. Але, якщо ми заінсталуємо пів мільйона персональних компюторів в Советському Союзі, що станиться з центральним Контролем повідомлень?

Публіцистика повідомлень є велика сила, якщо кожний інтелектуаліст буде мати доступ до всіх інформацій та за ніч постане супер - "Саміздат".

Як прийде мій час я буду експлуатувати природну надію Заходу, що новий чоловік буде ліпший, більш поміркований, менш репресивний. Я є не високого росту, лисію і маю приємний вигляд, що допоможе викликати довр'я.

Це допоможе нашому "мирному наступу", грунт до якого ми приготували роками паплюження Америки. Тиснення буде на Регана чи його наступника, змушуючи його уповільнити оборонне зброєння, продовжети нам кредити і, як казав Ленін, продати нам мотузку на котрому ми їх повісимо.

Я буду підкреслювати мої погрози, що коли Совети будуть думати, що вони втрачають свою стратегічну перевагу, вони можуть вдарити з надією перемоги.

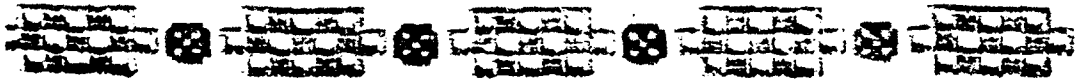
Зранений ведмідь, - найбільш небезпечний!

Для цих добрих підстав, ми мусимо паплюжити Америку цілий час. Ми відвернимо увагу наших людей від наших недочах і недосягнень, і пом'якшимо американського Президента 1985-го року хто б він не був!

Моя черга прийде і перегони почнуться!

New York Times

З англійської мови переклав: В.М.

Льокальний патріотизм

За доказами відосередкового руху в історії України не треба шукати аж у княжих часах, де той рух дістав негарну, але правильну назву „княжих крамол”. Не треба й вказувати на такі докази приниження влади, як сипання землі на голову новообраному отаманові на Запоріжжі. У роках новітнього українського визвольницького зриву сумною славою вкрилася Пашківська волость на Поділлі, яка настільки яскраво бунтувалася проти легальної влади УНРеспубліки, що її прозвано „Пашківською республікою”. Нічого й казати про повстанських отаманів, які еднали свій український патріотизм з анархічною поведінкою, а символом такого анархізму став Махно, який згодом, опинившись на еміграції у Парижі, втішався пошаною серед французьких анархістів. Відосередковий, а не доосередковий гін українців став головною причиною трагедії України і її народу, яка продовжується по нинішній день.

Але є й лагідніші прояви того самого відосередкового руху. Ті активні наші діячі, які роз'їздять по різних осередках нашого поселення в Америці, одноставно стверджують, що навіть поважні й розважні українські патріоти у різних містах на американському терені не цікавляться проблемами загального національного чи загального крайового характеру. Повторяємо, що йдеться про патріотів, які вірні українській визвольницькій ідеї, уладжують у своїх місцях скупчення концерти-академії для пошани роковин 22-го Січня чи Шевченкових днів чи інших патріотичних імпрез. Але їхній патріотизм власне найбільше льокальний. Вони цікавляться проблемами своєї вузької льокальної громади, своїми власними імпрезами, своєю льокальною згодою чи незгодою.

Конкретно: хто сьогодні поважно і стурбовано цікавиться проблемою одного чи двох українських репрезентаційних організацій в Америці? Хто нині в широкій українській громаді в Америці цікавиться проблемою УДЦентру на чужині і боліе його станом? Коли заговорити про це з громадянами в Чикаго, Дітройті, Клівленді чи Міннеаполісі, почуєте в різній стилізації той сам аргумент: маємо досить власних, місцевих турбот, надоїло нам займатися сварнями на

верхівках громади, — ми тут працюємо в різних наших установах і організаціях і ми тут займаємося реальними ділами.

Це не дискусійна справа, що сварня в громаді взагалі відштовхує людей від участі в громадському житті. І це недискусійна справа, що такі події, як XIII Конгрес Українців Америки чи розв'язання Української Національної Ради понизили в очах всієї української спільноти в діаспорі авторитет тих установ. На IV СКВУ з'їхалось з усіх кінців світу кругло 500 умандатованих делегатів і кругло інших 500 приходили на сесії як гості. Але це сталося тому, що люди інстинктивно відчували, що тій найвищій установі українців в діаспорі загрожує загин. Проте, врятувавши існування СКВУ — наші люди перестали цікавитися проблемами, які стали руба перед новим Секретаріатом СКВУ. Загал громади цим не цікавиться, загал громади зосередив свою увагу на місцевій справі.

Маємо діло з явищем льокального патріотизму, — відомим як сказано — в історії України в різних її періодах „Пашківська республіка” не була винятком. Також після проголошення 1-го Листопада Західньої Української Народної Республіки треба було висилати до деяких місцевостей відділи війська, щоби заманіфестувати його мешканцям, що українська державна влада не є фікцією ані фантазією. І вже давно були льокальні патріоти — і вони є й по нинішній день. З такого льокального патріотизму зродилася й ідея регіональних видань в НТШ: ініціатори, редактори і співробітники тих видань-це безумовно українські патріоти і поява тих регіональних збірників (одні з них кращі, інші поганіші, залежно від фахової чи аматорської редакції) — діло дуже корисне. Можемо потішати себе, що й серед німців баварець відмежує себе від прусака, хоч обидва є німецькими патріотами і у французів провансалець не утотожнює себе з нормандцем. Коли тернопільці пишуться своїм Тернополем, а перемишляки чваняться, що вони діти Перемишля, то Україні це не шкодить. Шкода починається з хвилиною, коли льокальний патріотизм відтягає увагу патріотів від загальнонаціональної і загальнокрайової проблематики. Хто тут найбільш винуватий? І як можна впливати на льокальних патріотів, щоби вони не плекали геттоїзму?

“Свобода”

УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

СЕРПЕНЬ

- 1245 Перемога короля Данила над мадярами.
- 1627 Видано перший український словник "Лексикон славеноросского й имен толкованія" Павла Беринди. Автор працював над словником 30 років. Словник охопив біля шести тисяч церковно-слов'янських і чужих слів разом з перекладом їх на українську мову. Метою Беринди було протиставитися наступові польської культури та польського католицизму.
- 1648 Козацька перемога під Пилявцями, селом над Іквою, між Літином і Староконстантиновим. Там Б.Хмельницький погромив поляків.
- 1649 Перемога під Зборовим. Польща визнала українську державу з трьох воєводствах: київського, брацлавського й чернігівського. Західня границя цієї держави проходила по річці Случ. Це була так звана КОЗАЦЬКА ЛІНІЯ, на схід від якої не вільно було жити ні жидам, ні єзуїтам. Сейм мав скасувати УНІЮ.
- 1657 Обрано гетьманом Юрія Хмельницького, Богданового сина.
- 1678 День жалоби. Зруйнування Чигирин. З наказу московського воєводи Ромодановського Чигирин було підміновано, і коли турки під командою Юрія Хмельницького ввірвалися в місто, стався страшний вибух. Чигирин був цілком зруйнований, а під його руїнами знайшли смерть 4.000 турків.
- 1687 Вибрано на гетьмана України Івана Мазепу.
- 1698 Мученицька смерть гетьмана Петра Дорошенка в московській неволі.
- 1834 Народився буковинський поет Ю.Бедькович, пробудник буковинських українців, "співець шумливих гуцульських борів, запашних полонин, буйнозеленого Черемосу, мрійливої трембіти та кривавої гуцульської слави" / В. Радзикевиц / .
- 1836 Народився письменник Слехсендер Кониський, піонер національного відродження на Великій Україні, автор українського релігійного гімну "Боже Великий, Єдиний, нам Україну храни", що його українці співають у кінці літургії.
- 1911 Померла письменниця Ганна Гервінок, дружина Панька Куліша.
- 1856 Народився Іван Франко.
- 1913 Відійшла у вічність Леся Українка.
- 1919 Переможний в'їзд до Києва українських армій.
- 1921 Мученицька смерть поета Григорія Чупринки, автора багатьох поетичних книжок. Він був добровільцем Першого Козацького Полку ім. Богдана Хмельницького, керував збройним повстанням у Броварських лісах. Віддав життя за Україну, розстріляний чекістами.
- 1923 Смерть 60-х повстанців і Марусі Сарасенко.
- 1944 Загинув у бою на Закарпатті Клемпуш-Ломата.
- 1922 Розстріл Великої Козацької Ради.

Арешт козацьких старшин, які очолювали Велику Козацьку Раду, був проведений у Києві від першого до п'ятого березня 1922 року. Два дні пізніше почалися масові арешти, що охопили Білу Церкву, Таращу, Сквирю, Переяслав, Умань та багато інших міст і сіл Київщини, Чернігівщини та Полтавщини. Зарештовано було коло 4.000 козаків. Їх, пов'язаних мотузком по п'ять чоловік, гнали з усіх усюд до Києва пішки. Поділено їх було на три групи: Велика Козацька Рада, Контррозвідка та 8-й Повстанський

район. Найбільше було козаків з Восьмого Повстанського Району.

У зв'язку з зрештом Великої Козацької Ради було арештовано співробітників Білоцерківського та Таращанського Чека, за винятком їх начальників.

Справу Великої Козацької Ради вели слідчі: Михайлик /жид/, його жінка та начальник Таращанського Чека Рибальський /жид/. Слідство велося переважно вночі. Відбувалося страшне побиття людей. Били, головним чином, селян. Били порожніми пляшками по голові, тиснули за горло, закладали руки в двері, а деякого виводили до підвалу, де для більшого страху пускали кулі поверх голови, щоб зізнавалися, але козаків не могли залякати. Козаки бачили свою приреченість і, приймаючи муки, вмирали невмирущою козацькою смертю - славою...

Під Великдень, з дозволу влади, о 9 годині вечора, завітав до тюрми митрополит Засиль Липківський, щоб відправити коротку Службу Божу. В камерах усі віконця /вовчки/ були відчинені. Було оголошено, що кожен, хто хоче, має право посповідатися. Коли митрополит проходив по коридору й дивився у віконця, оглядаючи камери та в'язнів у них, начальник тюрми, що супроводжував його, пояснював: "Ось бачите, зараз Ви можете спокійно ходити по місту, бо всі кримінальні злочинці сидять тут". На це митрополит похитав головою й відповів: "Так-так, знаю, знаю..."

На перший день Великодня, по обіді, завітав до тюрми народний хор з Собору Св.Софії. Хористи пройшли по всіх камерах, з кожним христосалися і в присутності влади роздали в'язням по шматочку паски та по дві крашанки. Більша частина передачі була призначена для тих, що сиділи в засекречених камерах.

Там сиділа майже вся Велика Козацька Рада, в тім числі й начальник контррозвідки, полковник Олексій, полковник В. Гайдукевич, сотник І. Басарабко, полковник П.Яосипович, що прибув з-за кордону, та інші. Були там провідники Восьмого Повстанського Району, старшина Микола Якубович, що прибув з-за кордону, старшина Г.Грабовський та інші.

Розстріл відбувся під Успіння, 22 серпня 1922 року. Виводили на страту по два чоловіки. Смертники, стоячи на колінах, усю ніч співали, просячись із білим світом, виливаючи зі змучених грудей останні молитви:

"Великий Боже! Ти можеш створити чудо. Створи його й спаси нас, твоїх вірних синів. Заговори до катів мовою блискавок і грому, розбий нашу тугу та визволи нас, мучеників, із червоного пекла".

Всі постріляні були поховані в трьох могилах на одному цвинтарі міста Києва.

/ З архіву Українського вільного Козацтва /

Ч Е К А - це Всеросійська Чрезвичайна Комісія для боротьби з "контрреволюцією, спекуляцією та саботажем", яку створив Ленін декретом 6-12-1917 р., узаконивши той терористичний апарат, що його почав Селікс Дзержинський. Дзержинський набрав до Чека людей психічно хворих, садистів і бандитів, які перед розстрілом в'язнів всіляко над ними знущалися. Були там і нелюди з царської Охранки та просто з вулиці. Останні, неграмотні, ліквідували в'язнів без доказів і причин. Після окупації України Дзержинський вислав в Україну ЛАЦІСА та спецвідділи Чека. З ним були чекісти Мон, Фукс, Португейс, Сельдман. У Харкові діяв відділ під назвою ЛІСОВІ ГРАТИ, де були психопат Саєнко, Якимович, Манкін, Мірошниченко - садисти, які стискали в'язням голови залізними обручами та здирали шкіру з живих людей. Лацісові помагали Елянгрін та Грінштайн. В Одесі начальником Чека був Калініченко, розстрілював один негр, що, невідомо як, опинився в Одесі, та Віра Брабенкова, відома під кличкою ДОРА. 6-2-1922 року Чека було перейменовано на ОГПУ, пізніше - на НКВД, а ще пізніше - на КГБ. Без цієї "гуманної" установи "найгуманніша" в світі держава СРСР уже б давно-давно завалилася.

† Професор В. Олійник

ІСТОРИЧНО-БІБЛІЙНІ ОСНОВИ ПОЕМИ "МОЙСЕЙ" І. ФРАНКА

В українській літературі є мало творів з тематикою загальнолюдською: філософською, психологічною, алегоричною, з сюжетом розв'язки вічних правд - добра, справедливості, краси. Одним з таких небуденних і монументальних творів є світового значення поема "Мойсей" І. Франка, що стала завершенням і укоронуванням багатогранної творчості великого Каменяра. Нічого, отже, немає й дивного в тім, що вона перекладена на ряд чужих мов.

Як відомо, темою поеми "Мойсей" є вихід жидів з єгипетської неволі, так званий ЕКСОДУС під проводом Мойсея, який після 40-літньої мандрівки по пустелі доводить свій народ до межі обітваної Єговою землі. І саме тут, у гористому й піщовому краю, на кордоні Моава, розгортає поет всю трагедію суперечностей між ідеалістом Мойсеєм /який намагається навчити й переконати свій народ, що він, з Божого наказу, повинен перейти ці гори і цю ріку, щоб здобути Богом обітовану землю / та назадницькими й зматеріялізованими прошарками цього суспільства, що перебуває під проводом Авірона й Датана.

Сорок літ говорив їм пророк
Так велично та гарно
Про обіцяну ту вітчину -
І все пусто та марно.

То ці обмежені, назадницькі опоненти не мають хотіння воювати й здобувати Обітовану Землю. Вони воліють вернутися назад, у неволю, до Єгипту, де можна мати добрий харч, смачну страву... У цьому конфлікті розгортається боротьба між ідеалізмом, прагненням до високої мети, якою є обіцяний край, і матеріалізмом, коли метою життя є матеріальне добро, особиста вигода.

Бо: Хто здобуде всі скарби землі
І над все їх полюбить,
Той і сам стане їхнім рабом,
Скарби духа загубить...

Оці зматеріялізовані Авірони й Датани та їхні прихильники вічно бунтуються, кплять собі з Мойсея і його високої ідеї, хочуть побити його камінням.

Сорок літ, мов коваль, я клепав
Їх серця і сумління
І до того дійшов, що уйшов
Від їх кпин і каміння.

Слинока налія Мойсея - це діти і молодь, яких він за довгий час блукання в пустелі виховував, готуючи до чину, до зриву, до боротьби за найвищий ідеал - за волю народу на своїй прадідівській землі.

Сдначе, проаналізувавши себе й свої пляни, Мойсей попадає в сумнів, чи його задуми були справді згідні з Божеським наказом, чи може вони є лише його власним витвором:

Адже ж може в Єгипті вони,
Множачись серед муки,
Могли вирости в силу й забрать
Увесь край в свої руки...

З цими сумнівами виходить Мойсей на гору Небо /назва чужого бога/, на північний схід від Мертвого моря, довго там стоїть нерухомо, мов скеля, у молитві до Єгови, оглядає з гори Обітований Край і, в кінці, падає мертвий на землю.

Після смерти Мойсея жиди ліквідують Авірона й Датана, а Йошуа кличе нарід до зброї, до походу. Під його проводом вправне молоде жидівське покоління здобуває Обітовану Землю.

Як бачимо, тлом, на якому розігруються події поеми, є ЕКСОДУС, а головною особою – Мойсей. Приглянемося тепер історично-біблійній основі поеми. Авраам вийшов з Уру й Сумері/Шумеру/ і поселився в Палестині близько 2.000 року до Христа. Не маємо, на жаль, ніяких джерельних даних про те, коли жиди прибули з Палестини до Єгипту і чи прибули вони як вільні іммігранти, чи як невільники, взяті в полон після здобуття Палестини Єгиптом. Дуже можливо, що цими першими поселенцями був Яків з синами й потомками, які, через посуху та голод у Палестині, прибули до Єгипту тоді, коли син Якова, Йосиф, був наставником /адміністратором / Єгипту.

Ірландський духовник Петрік /389–461/ у своїй праці "Єгипет та Ізраїль" вважав, що, через брак інших джерел, мусимо прийняти дані, як їх подає Біблія, аж поки вони не будуть джерельно заперечені.

Після цього жиди прийшли були до Єгипту коло 1650 року до Христа, а вийшли з нього коло 1220 року, пробувши в Єгипті якихось 430 років. Однак, найновіші дослідники й археологи доводять, що жиди вийшли з Єгипту десь між 1290 і 1272 роками, бо археологічні розкопки вказують, що в 1232 році до Христа жиди вже були в землі Канаан, у Палестині.

Історик Йозефус, з 1-го століття по Христі, спираючись на докази єгипетського історика Манета, з 3-го століття до Христа, оповідає, що Ексокус почався не через утечу жидів з Єгипту, а з наказу фараона Мернепта чи Рамзеса Другого, бо серед жидів, яких на той час стало більше, ніж місцевого населення, вибухла проказа. Чи жиди були вигнані з Єгипту, чи самі з нього вийшли, годі щось певне сказати, бо "Ексокус", книга Пентатеуха, була написана тисячу років після подій, які він описує, а до того ще протягом століть дописувано, упрощувано, персоніфіковано, символізовано, наслідувано, як, наприклад, вавилонську версію про створення світу, про потоп – далеко раніше перед реставруванням жидів. На нашу думку, жиди вийшли радше за згодою фараона, бо годі собі уявити втечу з усім своїм майном, стадами худоби, ослів, овець, кіз. Історик Велз каже, що можливе навіть припущення, що краєм неволі жидів був не Єгипет, який по-єврейському називається Мізраїм, а Місрім у північній Арабії, по другому боці Червоного моря, і що жиди там створили легенду про ексокус. Все це покрите туманом давнини.

Не інакше виглядає й біблійний переказ про саму особу Мойсея та 40-літньої мандрівки жидів у пустині на Синайському півострові. І тут, як і там, багато недоговорень, традиційних переказів, надприродних об'явлень. Ось, наприклад, знане біблійне оповідання про знайдення Мойсея як дитини в кошику з тростини й папірису, в очереті Нілу дочкою фараона, нагадує версію про врятування майбутнього аркадійсько-сумерійського короля, Саргона 1, кілька сот років до народження Мойсея.

Коли Мойсей виріс, його було послано до королівської палати в Геліополісі /недалеко нинішнього Каїро/, де він, правдоподібно, і вродився, а потім, як адоптований син принцеси, отримав відповідне виховання в усіх галузях тодішньої науки в Єгипті, Ассирії й Халдеї. Навіть, саме ім'я Мойсей є радше єгипетське, ніж жидівське. Аналізуючи давню традицію своїх предків, згідно якої Єгова обіцяв жидам стати великою і вільною нацією в Канаані, Мойсей відчув, як у нього в голові почав народжуватися план визволити жидів з неволі, перевести їх через пустиню і здобути для жидів Богом обітовану землю.

Мойсей як провідник жидів, відзначається спокоєм, терпеливістю, лагідністю, витривалістю, мудрістю разом з енергією, сміливістю, швидкістю й відважністю у війні, часто воюючи в пустині з бедійнськими племенами.

Жиди вийшли з Єгипту в кількості 650 тисяч. За Енциклопедією Америка-на Мойсей вийшов з жидами на схід, з дельти Нілу, маючи перед собою дорогу на 250-300 миль до Палестини. Одначе, жиди не пішли прямим шляхом, а, перейшовши Суез, завернули на південь, на Синайську гору. Відомо, що біблія оповідає нам про втечу жидів до Червоного моря, про те, як море розступилося і жиди, не замочивши ніг, його перейшли і як за ними гналося єгипетське військо, як вода злилася і як єгипетське військо разом з фараоном потонуло. В ту пору науковці не пробували по-науковому пояснити це явище. Правдоподібно, це сталося так. У час відпливу моря зірвався сильний східній вітер, який роздув воду. З того скористалися жиди, а коли єгиптяни добігли на конях до місця, вода знову зіллялася.

Науковці В.Келлер та Н.Б. Кейз вказують, що при першому перекладі Старого Заповіту на грецьку мову зроблено похибку, а саме, що на місце "Очеретяне багнище" вставлено "Червоне море".

Справа виходу жидів з Єгипту вказувала б, що вони не мусили переходити через Червоне море, а йти суходолом, на північ від нього, де нині є Суезський канал. І це, на нашу думку, є більше правдоподібним.

Прибувши під Синайську гору, Мойсей від імени Бога жидівських предків, Єгови, оголосив жидам об'явлення, заповіт, за яким організував жидівські племена в одно соціяльне тіло під своїм проводом і склав програму національної й індивідуальної моралі, опертої на релігію, традицію й гігієну. Під Синайською горою пробули жиди один рік.

Далі пішли жиди на північ, в напрямі Паранського степу, й отаборилися в оазі Кадеш, що став другим центром їхнього перебування в пустелі. Свідти Мойсей вислав розвідувачів у Канаан прослідити, хто там живе - які люди, яка земля та її плоди... Вернувшись, послі сказали, що земля добра, пливе молоком і медом, що живуть там амореї, амалікії, гетії, свусії та канаанці. Вони принесли з собою деякі плоди тієї землі, але заявили, що землі тієї не здобути, бо міста в ній сильно укріплені, люди великі й сильні, а самі жиди, порівняно з ними, виглядають, як саранча. Ці відомості, одначе, не налякали Мойсея. Він веде далі свій нарід до Палестини. По дорозі здобувають жиди землю аморитів і пробують зробити напад на Палестину з півдня. Наступ цей, одначе, не вдався. Тоді вертається Мойсей з жидами назад, до Кадешу, де вони й отаборюються на довгий час. І саме тут, у Кадеші, після невдалого походу на Палестину, вибухає на чолі з Авіром, Датаном та Карагом жидівський бунт, що перетворюється у відверте повстання проти Мойсея. Виникла загроза повернення до Єгипту. Вибух бунту стався два роки після виходу жидів з Єгипту. Ці події і цей бунт, що сталися в Кадеші, Іван Франко переносить у своїй поемі на північний схід від Мертвого моря, напроти Єрихому, на межу Палестини, на східній беріг ріки Йордан - аж після 40-літньої мандрівки жидів у пустині.

Чому ж жиди збунтувалися, чому захотіли вертатися назад, у край неволі? Старе, консервативне жидівське суспільство, звикле до вигідного життя в Єгипті, розлінивлене, розпечене, м'яке, не відчувало в собі сили боротися й здобувати Обітовану землю. Воно воліло жити в рабстві, щоб мати тільки добру страву: м'ясо, рибу, огірки, диню, цибулю, часник, - все те, за чим так довелося тужити в пустині. Так пише про це і біблія.

Визволитель і законодавець Мойсей, переконавшись, що його нарід не готовий, та ще й нездібний до боротьби за свою землю, знайшов для себе єдину надію в дітях, які, на диво, замість забавлятися, грають у війну, будують "міста", городять "города", мурують "мури", зводять "башти" й "брами", а дещо старші вчаться з луків стріляти. Мойсей вірить, що діти, ставши дорослими, будуть здібні до боротьби за свій край. І тому веде він свій нарід назад, у пустиню, мандрує там ще довгий-довгий час, де в боротьбі з різними племенами готує жидів до твердого життя, до невидгид, холоду й голоду, живучися манною, що вночі падала з росю.

НЕСВЯТЕ БЕЗЛАДДЯ ВАТИКАНУ

Увесь минулий тиждень офіційні особи Ватикану відкидали як безглуздя твердження британського автора, Давида Яллопа, що папу Івана Павла 1 було замордовано. Але вимахування руками в широких рукавах не розвіяло туманної містерії й скандалу, що висить над Ватиканом роками.

У своїй книзі "В ім'я Бога" Д. Яллоп справу морду пояснює непереконливо. Але, удокументувавши загадкові обставини смерти папи в 1978 році, він звернув увагу світу на десятки питань, на які Ватикан не дає відповіді.

Теперішній папа, найбільш непередбачний для світу з усіх пап, найбільш мандрівний з усіх пап, літає з континенту на континент, везучи з собою заклик до миру й доброї волі. Але його невпинне мандрування не може приховати того факту, що ^{він} не зумів викоринити корупцію й безладдя в самому серці церкви.

Ватикан ось-ось мусить заплатити 250 мільйонів дол. різним банкам та організаціям, які потерпіли великі втрати через банкрутство "Банко Амбросіано", гарантором якого був Ватиканський банк. Папська комісія черепашиним темпом веде слідство, — як ці гарантії були надані та як виникла плутанина в інших фінансових справах. Тим часом, фінанси Ватикану й далі знаходяться в хаосі й безладді. Відкритого в'яснення Ватикан не подає, а за ввічливими усмішками ватиканських бюрократів скриваються тасмниці, як за муrom у три сажні.

Архиспископ Марцінкус, титулярний шеф Ватиканського банку, перебуває нині під протекцією, в Ватикані. Вихід на територію Італії означав би негайний арешт на наказ слідчих амбросіанського фіяско. Одначе, теперішній папа був відповідальний за промоцію Марцінкуса, виявивши до нього свою прихильність і, навіть, дружбу.

Знов і знов італійські часописи порушують справу, але Ватикан відмовчується. Авторитет самого папи падає. Іронія в тім, що сенсаційні звинувачення Д. Яллопа можна було б легко заперечити. Першою побачила покійника папу Івана Павла 1 його доглядальниця, літня черниця. Не тяжко уявити, як немічний і панічний держсекретар, кардинал Віллот, міг би вдатися до хитрощів і обману, щоб уникнути найменшого натяку на скандал. Його поводження, певно, не можна було б назвати розсудливим, але ж, але ж... коли б кардинал Віллот був розсудливою людиною, то не було б допущено того хаосу, в який попав Ватиканський банк, ~~не~~ було б і цілого ланцюга попередніх провалів.

Всякий погляд на те, як Ватикан попав у це багнище фінансового безладдя, може звучати, як сенсаційна інтрига. Італійці, навчені шанувати авторитети, починаючи з власної сім'ї, не мають труднощів з цим, але є немало чужинців, які протирають очі з неймовірности.

За папування папи Павла 6, головним фіндорадником Ватикану був Міхель Сіндона. Він тепер коротає дні в американській тюрмі за обманство, але в свої ватиканські дні він був дуже багатим і вдалим банкіром. Вибір цього шахрая на пост дорадника в справах капіталовкладання можна ще розуміти, але як можна розуміти вибір на його місце його заступника, Роберта Кальві, коли імперія Сіндона завалилася, а він сам утік за кордон? Цей вибір, як видно тепер, був не тільки необережним, а ще й підозрілим.

Історія повторилася, але, на цей раз, ще з гіршими наслідками для Ватикану. Кальві втягнув американського прелата Марцінкуса безповоротно в своє павутиння, а до того ще й у павутиння більш загадкового Ліціо Геллі, друга Кальві, Сіндона й голови масонської ложі П2.

Щойно минулого року скасовано для католиків заборону належати до масонської ложі. Але до минулого року така приналежність не толерувалася церквою, і це в той час, коли Геллі перетворював П2 на октопуса, чії щупальці проникали в кожную шпарину уряду, бізнесу, юстиції, збройних сил, бюрократії й — о химеро! — самої церкви та її головного штабу, Ватикану.

Члени П2 утворили для себе дорадчу протекційну сітку, яка вчасно подавала сигнали про небезпеку, що наближалася, та інформувала про нові заходи в індустрії, комерції й уряді, щоб відповідно до них достосувати свої фінанси для дальшого збагачення. Рука руку мие, але це миття було таким шумним, що, навіть, римляни, яких не здивуєш маневруванням будь-якої "сітки", почали скаржитися, принаймні ті, що не належали до П2.

Хто саме в Ватикані був членом П2, лишається таємницею. Але найменше хтось один, а можливо й декілька впливових осіб таки належали. Доводів про те, що архиеп. Марцінкус був членом П2, немає, але він, напевно, був заплутаний у махінації П2. Кальві спромігся втягнути Марцінкуса, а за ним і Ват. банк, дуже глибоко в справі Банко Амбросіано, того банку, який Кальві з нічого зробив найбільшим комерційним банком Італії. Хитрим маневром він здобув гарантію Ват. банку й перетасував фонди Амбросіано такою швидкістю й таким плутаним способом, що минуть роки, поки комусь пощастить розплутати заплутаний клубок.

І так банк завалився, а разом з ним і П2. Геллі виїхав до Швейцарії. Кальві втік до Лондону, де скоро, після того, знайшли його повішеним під одним мостом, в таких чудернацьких обставинах, що слідство, яке визнало самогубство за причину смерті, було відкликане, а друге слідство зробило висновок, що вбивство було справді можливим.

В наслідок банкрутства Амбросіано в 1981 році італійський уряд призначив широкоправну комісію для дослідження плутаної справи цього банку. Праця комісії доводила до безнадійности й розчарування, аж поки публічно було звинувачено двох головних бюрократів у приналежності до П2. Комісія почала працювати ефективніше. Але з П2 ще не було покінчено. Геллі, затриманий у Швейцарії за обман, ось-ось мав бути виданий Італії, утік з-під варті в тонко запланований, дорогий і просто нахабний спосіб. Він опинився аж у Південній Америці. Без секретів, які тільки він один знає після смерті Кальві, неможливо розібратися в амбросіанській трясовині. Звичайно, архиеп. Марцінкус знає немало про справи Банку Амбросіано та Роберта Кальві. Але він не вступає в розмову з італійськими слідчими. Він переговорює з папською комісією, а суть цих переговорів ніколи не вийде поза стіни Ватикану. Світ не знатиме й того, які труднощі П2 робить комісії в самому Ватикані. Працю комісії утруднюють зниклі документи й "слабка" пам'ять свідків, що посилаються на "забудькуватість".

Одне з найголовніших тверджень Д. Яллопа стосується Марцінкуса. Він заявляє, що папа Іван Павло 1 мав от-от усунути його з праці в банку. Однак, новий папа Іван Павло 2 зробив його своїм шефом безпеки, особистим тілоохоронцем, англomовним учителем і довіреним дорадником - в додаток до його позиції голови Ват. банку. Марцінкус був єпископом, коли теперішній папа "сів на трон"; новий папа підвищив його до сану архієпископа. Питається, якщо Яллоп має рацію, то чому папа Іван Павло 1 хотів усунути Марцінкуса? Може до нього доходили чутки про захитані справи Банку Амбросіано? Чи може був він стурбований надто дружніми стосунками Ват. банку з банком головного фіндорадника, Кальві? Не можна ніяк знати, чи Яллоп має рацію в цій справі. Але, напевно, папа Іван Павло 2 не дуже дослуховувався до чуток про Амбросіано; не спішив натискати на гудзик тривоги, коли чутки стали реальністю; був, очевидно, сліполюальним до свого друга, коли італійська преса була засипана питаннями про зв'язки між Марцінкусом і Кальві. У Ватикані є немало досвідчених італійських монсіньйорів. Невже вони не попереджували папу? Чи може він їх не слухав? Титулярно Марцінкус лишається шефом банку, хоч і не керує справами. Взаємовідносини між ним і папою тепер холодні. Але шкоду заподіяно. Деяку ще до приходу Івана Павла 1 і 2, але вже тепер ясно, що багато шаленого тасування банкнотів у Банко Амбросіано, багато амбросіанських справ, з якими Ватикан став пов'язаний, сталося після приходу польського папи на трон Петра.

А що він знав мало про Ватикан, а ще менше про банкові справи й капіталістичні фінанси, то не дивно, що його інстинкт не підказав йому, що фінанси церкви попали в небезпеку. Все ж тяжко повірити в те, що тільки сам архієп. Марцінкус був відповідальний за катастрофу й за тримання папи в стані незнання й невтручання в справу так довго.

Може тут діяла ложа П2? А може вона діяла з того часу, коли Сіндону, а потім і Кальві було настановлено на пости банкірів Бога? Чи може вся конспірація була не тільки в Ватикані, а й поза ним, щоб спершу Павло 6, а згодом і обидва Івани Павли не знали про прірву корупції й обману, майстерно засекречену Сіндоном, Кальві й Геллі?

Чи Марцінкусові бракувало розуму, коли він затягував Ватикан все глибше й глибше в фінансову драговину? І чи є гарантія на те, що в майбутньому партнерство з шахраями й обманщиками не повториться?

Ніякий католик, кладучи свій доляр у збіркову тарілку на Петрову копійку, не може бути певним за майбутнє. І не можна повірити, щоб його було надійніше, ніж ввічливо, заспокоєно Ватиканом, тим Ватиканом, яким він був у той час, коли Сіндона був розжалуваний, а бюрократи посунули за Кальві, своїм другом і протектором?

У католицькому світі кардинали і архієпископи навчилися твердо дивитися на фінансові розрахунки. Вони - вправні адміністратори, а деякі з них просто надзвичайні. Питання, які ставить преса, ставляться дуже часто й ієрархією світу в зносинах з Римом. Тому, принаймні, кардинали повинні одержати звіт папської комісії. Але якої версії? Італійська преса не відзначається скромністю, але з доброї причини. Існує широко відоме підозріння, що дехто з ватиканської бюрократії намагається утаємничувати працю комісії і що, в усякому разі, поки звіт дійде до папи, ці штукарі спробують дещо в ньому пом'якшити, дещо затуманити, а дещо викинути...

І, нарешті, якщо дійсні причини фінансової катастрофи стануть відомі / хоча б лише в колах церкви /, то так може статися тільки тому, що єпископи / не ті, що в Ватикані та Італії / не захочуть піддаватися обманам. Те, що думає папа про афери Ватикану, лишається в його голові. Почуття полегшення приходить тільки тоді, коли папа вирушає в подорож з місіонерських обов'язків, які він виконує так досконало. Але чи не пора йому зосередити свою увагу, насамперед, на те, що діється в самому серці церкви й почати розплутувати заплутану нитку, яка ще й до цього часу має присмак романтично-таємничої історії.

(Peter SMARK in London - The AGE, Monday 18 June 1984, Melb.)

ЧИСТКА В ВАТИКАНІ

Після опублікування книги Д. Яллопа, в якій зроблено закид замордування папи Івана Павла 1, у Ватикані почалася чистка, яку, як заявляє автор книги, почато не для встановлення істини, а для виявлення тих осіб, з якими говорив автор про загадкові обставини смерті папи.

Д. Яллоп, що завітав до Австралії, твердить, що головні особи, замішані в можливому вбивстві папи, ще й до цього часу активно діють, і від них можна сподіватися чого завгодно.

На питання, чи йому загрожувала небезпека в той час, коли він писав книгу, і чи й тепер загрожує, автор сказав, що можливо й так, але що він публічно про свої протизаходи, зі зрозумілих причин, говорити не буде.

Книга потрясла католицький світ, появившись недавно в 14 країнах світу. Ватикан відкинув усі закиди, як "ганебну, брудну й безглузду фантазію".

Католик Д. Яллоп каже, що він не думав нападати на церкву, а лише на названих осіб церкви. Автор був приголомшений тим фактом, що ті з керівців церкви, які повинні бути моральним взірцем для вірних, удалися до викривлення справжніх обставин смерті папи Івана Павла Першого.

/ The SUN, Tuesday, July 3, 1984, Melbourne /

СОВЕТСЬКИЙ СОЮЗ ЗА ЧЕРНЕНКА.

Константин Устинов і Черненко являється в дійсності наступником Брежнєва, а не Андропова, який не залишив по собі ніякого маркантного сліду в советській дійсності. Зовсім оправдано можна назвати коротку добу Андропова, "експериментом", який не вдався.

Що ж чекає підтоптаного вже Черненка, який взяв у свої руки віжки компартії?

Немає сумніву, що в СРСР рішачим чинником є компартія з її Політбюром і Секретаріатом Центрального Комітету, а не виконавча влада з Радою Міністрів. Сам факт, що Тихонов, до речі 78-літній старець, хоч є Головою Ради Міністрів, рівночасно є членом Політбюра і мусить беззастережно приймати всі розпорядження "генсека", свідчить про ту дійсність.

Членами Політбюра є також два Перших Заступники Голови Ради Міністрів, Андрей Громико і Гейдар Алієв. 74-літній Громико відповідальний за зовнішню політику, а колишній шеф КГБ Азербайджану, Алієв за внутрішню. "Цивільний маршал", Дімітрій Устінов, теж вже дряхлий 75-літній дідок, відповідає за справи оборони і є також членом Політбюра. Голова Ради Міністрів найбільшої з усіх "союзних" республік, РСФР, Віталій Воротников був у червні минулого (1983) року підвищений у члени Політбюра. Членом цієї ексклюзивної інституції є також 70-літній голова Контрольної Комісії партії, Михайл Соломенцев, отже і він приймає розпорядження безпосередньо від "хазяїна".

Два молодих члени цього советського Синедріону, Михайл Горбачов і Григорій

Романов, хоч обидва належать до Секретаріату ЦК, відбувають у Політбюрі своєрідну "практику", хоч вони, поза всяким сумнівом є краще підготовлені розв'язувати складні проблеми державної політики ніж їхні старші "товарищі". Двоє членів Політбюра, Володимир Щербицький, Перший Секретар компартії України і Дінмухамед Кунаєв, що займає таке саме становище в Казахстані, не живуть у Москві, отже, практично не беруть участі в повсякденному процесі керування державними справами СРСР.

В другому шарі, безпосередньо під цією верхівкою, влада розділяється між Радою Міністрів СРСР і Секретаріатом ЦК партії, яка в дійсності має багато більше до говорення ніж сам уряд. Тут може найкраще видно, як міцно партія тримає владу у своїх руках. Члени Політбюра, що є рівночасно членами Секретаріату або Ради Міністрів СРСР виконують важливе завдання допильнувати, щоб зарядження партії (Політбюра) були скрупулятно виконувані. Чи Генеральний Секретар Компартії є фактичним диктатором СРСР?

Всі "советологи" приймають це за аксіому. Практично генеральний секретар компартії, хоч цього немає ніде записано в законах чи конституції СРСР, є майже необмеженим диктатором цієї величезної імперії, модерної тюрми народів, де "на всіх язиках все мовчить".

Це своєрідна містична традиція, яку розпочав Ленін, розколовши російську соціал демократичну, робітничу партію і очоливши фракцію "большевиків". РСДРП кермувалася демо-

кратичними засадами і витрачала забагато часу на "дебати й дискусії", замість підготовляти революцію. Ленін впровадив іншу систему, притаманну російському характерові, систему автократизму, коли раз вибраний генеральний секретар (тоді це був "перший" секретар Центрального Комітету) скупчував у своїх руках необмежену владу.

За часів Леніна допускалися іще дискусії в Центральному Комітеті, але сам він не був зобов'язаний підпорядковуватись волі більшості. Так само, як советські вибори не є виявом волі більшості (бо є тільки одна листа кандидатів), а є виявом "підтримки партії". Це вже лежить у російській психіці, підпорядкуватися сильному, визнавати якийсь авторитет. Чи це був "цар батюшка", якогось російський мужик "обожав" здалека, не квестіонуєчи його поступовання, чи це жорстокий диктатор, Джугашвілі — Сталін, який сів панічний страх серед своїх підвладних, але нікому і в союзу не прийшло бунтуватися проти його волі. Коли ж той "самодержець" не виказує тенденції жорстокого сатрапа, коли дає можливість, не виходити на працю, пиячити, хуліганити, то тим ліпше.

Ніхто не квестіонує рішень генерального секретаря, ніхто не виламується з рамок партійної дисципліни. Лише один раз в історії компартії трапилося, що генеральний секретар не дожив віку на тому становищі. Було це тоді, коли Брежнєв зумів переконати своїх товариців у Політбюрі, що Хрущова треба усунути, бо він лише компромітує советську імперію своїми вибриками. Треба од-

наче підкреслити, що сталося це підчас відсутності Хрущова.

Кілька днів вистарчило на те, щоб перевести ухвалу про виключення Хрущова з Політбюра і Центрального Комітету і замінити його Брежневим (який вже раніше займав становище Пресідника Верховної Ради СРСР). Коли Хрущов повернувся до Москви, його навіть не пустили до його бюро, звідки він міг би зв'язатися з партійними чи державними установами.

Сталось це тільки один раз. Вже в часі Брежнева, ніхто не відважився на такий ризикований крок, хоч упродовж кількох років Брежнев був фактично "неудел". Він поступив хитріше, ніж Хрущов. Він мав свого цербера в особі Черненка, який не допускав до "палацової революції". Ситуація дещо змінилася, коли до Секретаріату ЦК прийшов Андропов, який змінив помершого Суслова. Перебираючи пост першого секретаря, Андропов мав підтримку всіх старших, впливових дорадників Брежнева: Громика, Устінова і Тихонова, а також молодих апаратчиків, Романова і Горбачова. В тій ситуації Черненко зорієнтувався, що не виграє справи з таким конкурентом і сам поставив кандидатуру Андропова на пост Генерального Секретаря. Поважною причиною такої зміни фронту бо й те, що ніхто не знав, які впливи має Андропов у кругах КГБ, яким він кермував упродовж минулих 15 років. В СРСР є неписаний "закон", що навіть високі партійні достойники не наважуються виступати проти КГБ. Всі члени Політбюра знали, як спритно розіграв Андропов справу дочки Брежнева...

Очевидно, що за свою

"скромність" Черненко був винагороджений і став першим секретарем ЦК, відповідальним за ідеологічні справи, як рівно ж за загальну діяльність Центрального Комітету. Перший Секретар є чимсь подібним до начальника штабу. В його руках концентруються всі зв'язки секретаріату. Він доглядає за всіма біжучими справами і доносить про все Генеральному Секретареві.

Коли помер Андропов, Черненко автоматично перебрав в свої руки керівництво, бо ж він був відповідальним тільки перед генсексом. Іншим членам Політбюра не залишалось нічого іншого, як погодитися з існуючим станом речей, бо ж нічого не змінилось, не наступило ніякого потрясення. Насувається очевидно питання, чому члени Політбюра поставили на керівника партії найменше до такої функції підготованого Черненка?

Причиною не був напевно його характер, "хитрого сибірського мужика". Причиною був притаманний советській системі, а в тому й провідній верхівці страх перед невідомим, страх перед драстичними змінами, які можуть викликати "ланцюгову реакцію", що загрожуватиме самому існуванню системи. Страх це універсальне почуття, яке домінує в советській дійності. Там кожний навіть високо поставлений партієць боїться брати на себе будьяку відповідальність. І тому люди амбітні, а при тому й нахабні, висуваються наперед. Таким був Сталін, таким був Хрущов, таким врешті був і Андропов. До тієї ж категорії можна зарахувати мабуть і Черненка, можливо тому, що так, як і Хрущов, він не усвідомлює собі цілого ком-

плексу справ і тої великої відповідальності, яка спадає на його рамена. Він знає, що апарат партії буде працювати і це йому видається вистарчаючим. Під час довгої недуги Брежнева, коли генсек не мав фізичної змоги приймати якісь рішення, не кажучи вже про ініціювання чи плянування якихось акцій, Черненко доглядав за тим, щоб партійний апарат працював безперервно.

Нічого отже дивного, що він є переконаний у своїй спроможності кермувати советською імперією. Він під тим оглядом дуже подібний до Хрущова, — "зазнавши примітив", але недалеко майбутнє покаже, чи в старого Черненка немає "прикмет" Сталіна, який тримав у своїх руках віжки советської "телеги" при допомозі безоглядного й жорстокого терору. Те, що ніхто з членів Політбюра не звернув уваги Черненка на його недостачі вказує, що навіть такі амбітні й арогантні люди, як Романов чи Горбачов боялися, що "Константин Устімович" може натиснути "кнопку" і з'являться працівники "бдільного" КГБ, щоб забрати смільчаків та запроторити туди, де й Макар телят не пас... Як видно і в цьому випадку перемиг страх.

Отже, не спеціальні здібності Черненка, не його особливі прикмети, а звичайний страх його "приятелів", членів Політбюра став головною причиною призначення його на провідне місце в советській імперії.

Не без того, очевидно, щоб Черненко не готовився до того моменту, коли він стане "хазяїном" у Кремлі. Можна припускати, що від часу, коли він став (з ласки Брежнева) членом Політбюра, зродилася в нього

думка, що після Брежнева, він засяде на московському троні. Може тому він і послав дочку на студії політичних наук і дав їй можливість перебувати якийсь час в Америці, щоб вона, ставши професором в Академії марксизму — лєнінізму, могла допомагати батькові у розв'язуванні всяких теоретично - ідеологічних проблем. Може тому він тихенько, без розголосу їздив до "зарубежних" країн, щоб вивчити їхнє життя. Може тому й сина свого він послав на дипломатичні студії.

Все це він робив "офіційно і легально", щоб не викликати ніяких підозр, щоб не "коликати човном". Також і його шлях до досягнення найвишого посту в ССРСР проходив "легально й офіційно". Він робив на всіх вражіння чесного трудяги і ніхто не підозривав, що в нього є глибоко захована амбіція, зроджена з

большевицького лозунгу, "кто бил ничем, тот станет вссм". Під час того довгого, майже 30-літнього перебування по щаблях партійної драбини можна було завважити одну прикмету, яка відрізняла Черненка від інших советських вельмож. Він умів прислухатися, вмів ставити влучні запити і доходити до практичних висновків. Це дає йому можливість протриматися на становищі генерального секретаря партії аж до смерти (на яку нетерпляче чекатиме його наступник...).

Чи довго це буде тривати — невідомо. Напевно не так довго, як панування Сталіна чи Брежнева, але мабуть довше, ніж перебув у Кремлі Андропов.

Черненко по всій правдоподібності не буде реформатором (знову же, щоб не колівати човном!) хоч при певних обставинах це може статися причиною його згу-

би. Без рішучих і далекойдучих реформ, Советський Союз докотиться до такої економічної кризи, що не зможе довше втриматися.

Справа бо в тому, що сьогодні не можна так, як це було за Сталіна, тримати "граніцу на замке". Хоч комунікація між Советами й зовнішнім світом є утруднена, але советське суспільство не перебуває сьогодні в такій ізоляції, як перед Другою світовою війною. Советська влада, яку сьогодні репрезентує Черненко мусить знайти шлях, як вивести державу зі стану перманентної економічної депресії.

Зрештою, якщо Черненко відважиться поїхати кудись за кордон, з офіційною візитою, то може тоді Горбачов організує внутрішній переворот. На це існує прецеденс з часів Брежнева...

А. Жуківський

Український Голос/Канадський Фармер

Найновіші журнальні видання:

„УКРАЇНЕЦЬ В АВСТРАЛІЇ”

Український незалежний місячник „Українець в Австралії”, ч. 1, січень 1984 має багатство різноманітного матеріалу, що в більшості складається із статей, писаних на машинці та передруків з різних видань. Деякі матеріали, це передруки з давніших часів, як напр., стаття М. Шашкевича „Новочасна потуга”. Журнал появляється вже 29-й рік і має відділ поезії, а її голозні-статті такі: „Михайло Кучер — легендарний січень і після нього”,

В.С. Боковський: „Ізраїль — не євреї”, „Суспільний лад у козацькій гетьманщині”, „Український історичний календар”, „В суботній школі модерних мов”, „За залізною заслоною”, „Наркотики, зброя і... болгарське КДС/ДС”, „Колишні дисиденти про голод в 1933 року”, „Чи вміємо старітися?” і дрібніші матеріали.

Адреса: 5 Dwyer Ave, Reservoir, Victoria 3073, Australia.

„АМЕРИКА”

ДОПОВІДЬ Проф. Др. Н. ПАЗУНЯК в МЕЛЬБУРНІ.

На запрошення Департаменту Славістики й Лекторату Українознавства Монашського університету в Клайтоні /Мельбурн/, директорка українознавчих студій при Макворі університеті в Сідней, прочитала 12.7.1984р. о год. 1.05 по полудні в викладовій залі Департаменту Славістики лекцію про місце української мови між слов'янськими мовами.

У лекції для славістичних студентів і вільних слухачів професорка проілюструвала прикладами словесности споріднення і відмінність української мови. Розвиток її від спільнослов'янської мови за час від 2000 року перед Христом до 5-го ст. н.е. А потім за періодами від 6-го ст. до кінця 18-го ст. і пізніших часів.

На другий день 13.7.1984р. гостя мала зустріч з управою ОП НТША на Вікторію у клубі Монашського університету. Потім п-ні Л. Дзись завезла професорку на відвідини Владика Кир Івана Прашка в його резиденції у Норт Мельбурні.

По відвідинах і гостині Владика з гостею прибув до прицерковної залі катедри УПЦА в Ессендоні, де близько 80 осіб української інтелігенції ждалина її доповідь зорганізовану ОП НТША.

О 7.45 вечора проф. Н. Пазуняк почала читання доповіді п.з. "Аспекти творчости українських поетів і письменників". Доповідь тривала півтори години. Взірцеве читання з мистецьким деклямуванням самою, чистою літературною мовою поезій, які входили до тексту доповіді добре опрацьованої.

Мені її читання поезій нагадували літературний вечір проф. д-ра Вол. Янева, під час його побуту кілька років тому назад у Мельбурні.

Проф. д-р. Н. Пазуняк уміє увагу аудиторії привертати до свого читання чи деклямування віршів.

У доповіді аналізувалась творчість Ліни Костенко, Вас. Стуса, літературознавця-критика Євгена Сверстюка, Бердника, Красівської інших. Варто всім ОП НТША в Австралії запросити д-ра Н. Пазуняк, щоб навідалась до них з доповідями. Вона поєднує у собі талановитого викладача, доповідача, лінгвіста й літературознавця. Ст. Радіон.

НОВОРІЧНА ЯЛИНКА

Я відразу здогадався, що Архип Новосад має клопоти, коли він замовив у шинкаря подвійну порцію віскі.

— Клопоти якісь насліді? — запитую.

— Хто їх не має?..

— Домашні, чи на праці?..

— Домашні.

— Жінка казяться?..

— Ростик знову під арештом!..

— Наркотики?

— Ні — прокрався: ялинку зрізав і... спіймався.

— Тут не дуже карають — потішаю його.

— Еге! Не карають тих, кого правники не обсядуть. А власницею ялинки виявляється — адвокатка...

— Тобі доведеться найняти правника...

— Ти мене не повчай!.. Це вже не вперше мені з Ростиком...

— Нову ялинку на тому самому місці посади.

— Не погоджується стерва! Каже: ялинку ту замінити неможливо, бо сентиментальну вартість вона має і спогади особливі викликала. Зернятко,

мовляв, із Шотляндії привезене, у вазонкові виростало і за різд'яну ялинку роками служила, поки на подвір'я пересадили, щоб із вікна аудіо було... А тут-мій Ростик... Дав йому гроші... Привези, прошу, ялинку на свята... Він гроші в кишеню, за пилку і по ялинку...

— Чого ж клята власниця хоче?

— Відшкодування!..

— Якого?..

— Такого, що хату доведеться продати!..

— Дурна, чи що?..

— Не дурна! А ти кажеш — „не карають“..

— Подвійну віскі! — гукнув я до шинкаря.

— За успіх! — кажу Архипові.

— Який?..

— Та щоб хати не позбувся!..

— Лихо бери я хату!.. Тут аби син до розуму навернувся...

— За Ростика! — запропонував я тост.

— За Ростика! — підхватив Архип, а з ним і всі присутні у „барі“.

Ол. Шпилька

КОМУНІКАТ

КОМІТЕТУ БУДОВИ ПАМ'ЯТНИКА В КАНБЕРІ ЖЕРТВАМ ШТУЧНОГО ГОЛОДУ 1932-33р.
В УКРАЇНІ.

1. Згідно із комунікатом і заявою СУОА, відповідальність за побудову пам'ятника в Канбері жертвам штучного голоду в 1932-33 роках в Україні перебрав на себе стейтловий комітет відзначення 50-ої річниці штучного голоду з осідком в Сідней НПВ, який є всеавстралійським комітетом побудови пам'ятника в столиці Австралії.

2. Проєкт пам'ятника прийнятий і переданий архітекторові, після чого буде поданий до відома та остаточного узгодження і початку будови.

3. Побудова пам'ятника коштуватиме 15-25 тисяч доларів, залежно від матеріалу /агрегат чи мармур/.

4. На наше звернення вже поступило на будову пам'ятника 5 тисяч доларів.

5. Побудова пам'ятника буде **ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ** злобуток, тому ми закликаємо кожен українську родину скласти свій шедрий дар. Гроші можна вносити на звернення українських церков, громад, організацій та установ, які будуть переслані на конто побудови пам'ятника: Д 1024-Кредитова Спілка Карпати або до скарбника комітету п.Т.Мироненка.

6. Усі жертводавці будуть занесені в пропам'ятну книгу, а ті, що складуть більшу суму грошей, - на пропам'ятну дошку /понад 100 дол./ . Передбачаються особливі відзначення для добродіїв, які внесуть понад 1000 дол. Списки жертводавців будуть періодично помішувати в українській пресі.

7. **ДОРОГІ ЗЕМЛЯКИ!** Ті, що бачили, як умирали 7 мільйонів, і ті, що не бачили, - від ВАС залежить, коли буде збудований і який буд ПAM'ЯТНИК. Тому віримо, що не знайдеться **УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ**, яка б відмовилася скласти від себе пожертву на ПAM'ят'я про тих, які поховані без пам'ятників. Віримо, що цей ПAM'ЯТНИК буде виявом **БОЖЕСТВА** української людини в Австралії, патріотизму й глибокої релігійності.

8. Все листування в справі побудови пам'ятника просимо висилати на адресу: Фаміне Комміті P.O.BOX 302 Парамата 2150 НПВ.

31.5.1984р. Сідней.

Комітет побудови пам'ятника.

Є в Москві славна "Третяковська Галерея" в котрій виставлені картини найславніших малярів світу. Туристи залюбки ходять туди оглядати ті чудові малюнки.

В одній залі є картина де намальовані Адам і Єва в раю. Намальовані вони голі тільки з фіговими листочками і Єва дає Адамові надкушине яблуко.

Одного разу москвич оглядав ту картину, коли підійшли два туристи теж полюбуватися чудовим малюнком. Один був англієць а другий француз. Француз каже: - Рай був на землі, цікаво де саме, в якій країні? Англієць, дивлячись на малюнок сказав: - Безперечно в Англії, такі дерева і така чудова зелень можуть бути тільки в нас.

Француз не згодився: - У вас немає таких чудових яблук, це може бути тільки в південній Франції!

Подивився на них москвич і каже: - Не сперечайтесь, громадяни, ви подивіться як вони вдягнені! І одне яблуко на двох! Це може бути тільки в нас в Росії!

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ

Редагус Лев Яцкевич

На слідах першої людини

Найновіші антропологічні нахідки в Африці кидать нове світло на розвиток людини, що почався набагато скоріше за доцьогочасні обраховування та гіпотези вчених. Ці нахідки ставляють також під сумнів дату появи пекінської людини чи пак людиноподібної істоти, яка мала жити на землі приблизно півмільйона років тому.

Дві нахідки — одну зробив Ричард Лікі (син відомих антропологів в Африці) другу д-р Доналд Джогансон із Кейс вестерн різерв університету в Клівленді, доказують, що людиноподібні істоти жили у Східній Африці приблизно 3 мільйони років тому.

Ще донедавна антропологи були тієї думки, що розвиток людини почався від одного до півтори мільйонів років перед нашою ерою. Нещодавні відкриття потверджують здогад, що людиноподібні істоти, що їх вчені вважали досі прародичами людини та дали їм наймення „астралопітекус“, в дійсності були тільки вмираючою віткою людського родинного дерева.

Згадане відкриття антрополога Ричарда Лікі в Коба Форі, в Північній Кенії включає до неї, між іншим, череп випрямленої, людиноподібної істоти, тотож-

ний з черепом людини з Пекіну, знайдений в 1930 роках, вік якого окреслюють на 500,000 років. На думку Лікі, вік пекінської людини був окреслений хибно.

Другий череп, давність якого Лікі окреслює на 2,5 мільйона років, нагадує славний череп „1470“, який він найшов в 1972 році, а якого вік був окреслений на 1,8 мільйона років. З уваги на те, череп „1470“ — єдиний слід людини цієї прадавньої епохи на терені Африки.

Згаданий на початку Доналд Джогансон провадив розшуки за слідами первісної людини в Етіопії, де найшов 150 костей пралюдей, вік яких він окреслює на 3,5 мільйона років. Зуби та щелепи тих пралюдей нагадують більше genus Номо, ніж genus Australopithecus. Джогансон ставить гіпотезу, що ця пралюдська віднога була знищена у висліді якоїсь природної катастрофи.

Вагомість відкриття Д. Джогансона, а головно Р. Лікі та його батьків (видатних антропологів) ґрунтується в цьому, що вони відхиляють загальноприйнятий погляд антропологів, що людина, це нащадок випрямленого „Австралопітекуса“ (Australopithecus erectus), з якого вона роз-

винулася поміж 1,2 до 1,5 мільйона років та стала прародичем Номо Sapiens (Розумної людини), приблизно кількисот тисяч років тому. Цій теорії завдають нищівного удару нахідки черепів родиною Ліків, з поємністю мозку набагато більшою за Номо Australopithecus.

Усі дані вказують на те, що істоти пов'язані з тими черепами ходили на двох ногах і були нашими пращурами. Звичайно, ті відкриття завзято оспорювали інші антропологи з уваги на те, що згідно з існуючим біологічним законом, існування двох або більше тваринних порід, при наявності одного джерела харчу, вважалось неможливим.

Нове відкриття Ліків підважило цю теорію, а також теорію пекінської людини, нахідки якої досі вважається найбільшим антропологічним відкриттям модерних часів.

До речі, доволі цікава є праісторія цього відкриття. Один з антропологів, що робив розкопки в Китаї, зайшов до аптеки, в якій поміж ліками закріпив зуби подібні до людських. Ті зуби продавав власник аптеки, як лік на артрит. Заінтересований антрополог отримав від аптекаря місце нахідки цих зубів, печеру „Гори Костей Змія“,

в місцевості, Хоукоугієн, 25 миль на південь від Пекіну. В тій печері в 1927 році канадський антрополог Дейвідсон Блек знайшов біля 150 людиноподібних зубів, давність яких він розцінив на півмільйона років.

На початку Другої світової війни знайдено в тій печері черепи 45 людиноподібних істот, з поємністю мозку трохи меншим за модерну людину. Вміжчасі японці почали війну з ЗСА та швидкою ходою зближалися до Пекіну. В намаганні вивезти якнайшвидше цінні нахідки з печери, покладано їх в скрині та завантажено на корабель. На жаль, в часі дороги всі скрині пропали з великою шкодою для науки.

У нещодавно відбутій пресовій конференції Ричард Лікі, передаючи звіт про свої антропологічні відкриття, виявив погляд, що китайські науковці повинні перевірити в печері „Гори Костей Змія“ (з допомогою вуглецевої методи) давність землі, з якої викопано славні пекінські черепи. Він переконаний в тому, що попередньо устійнений вік цієї землі, невірний, щонайменше на півмільйона років.

СВОБОДА.

Нове видання про голодову облогу „Нація в боротьбі за своє існування в часі голодової облоги в 1933 р.“

Це назва нової студії, яка появиться за кілька місяців і яка присвячена жахливому голодоморові в Україні та акції українського народу поза кордонами СССР, промовити до совісти світу, що сталінський терор та голодомор винищує субстанцію українського народу. Був це також крик народу про допомогу для мільйонів умираючих дітей, жінок та чоловіків.

Тут детально описані акції крайових організацій Канади, ЗСА, Бразилії, Аргентини,

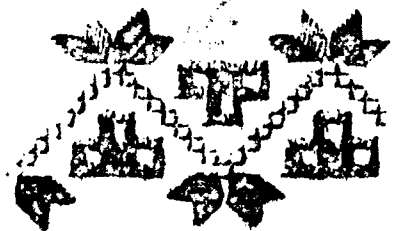
українських колоній Праги, Парижу, Лондону, Брюсселю, Берліну, Відня, Женеві й інших еміграційних скупчень.

Обширно записано мобілізаційну акцію українців Західної України, Буковини, Закарпаття. Далі з'ясовано акцію українців на терені міжнародних установ, як Бюро Нансена, Міжнародний Червоний Хрест, Рада Ліги Націй, Міжнародні жіночі організації, церковні та ін.

Цінним вкладом до цієї студії є низка історичних докумен-

тів — меморандумів, звернень, урядових документів і т.п. Документальний додаток іншими мовами та українською Тут відображена боротьба українського народу з комінтернівськими силами.

Студію опрацював д-р Михайло Марунчак.

„АМЕРИКА“

З глибоким смутком повідомляємо українців в Австралії та в інших країнах, що в Новій Зеландії в місті Оклянд відійшов від нас у Вічність 18-7-1984р. о годині 5.30 дня по тяжкій недугі в шпиталі:

Бл. пам. ВІКТОР СЕРГІЄНКО

Народжений 2-3-1941р. в Україні. Похорон відбувся дня 23-7-84р. Хоронив покійного Протопресвітер О.Пігулевський з Сіднею. В останню дорогу провозали Покійного багато приятелів різних національностей.

Покійний залишив у великій печалі батьків Василя і Ольгу, сестру Ліду з родиною, брата Григорія з родиною та рідних по всьому світі.

Редакція "Українця в Австралії" висловлює широкердечне співчуття Скорбній Родині, а спочилому Вікторові хай Ново-Зеландська земля буде легкою.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИСЛАЛИ:

В.Тиравський	\$15.00	Ф.Фалко	\$27.00
Д.Галків	15.00	На пресовий фонд:	
Т.Гачак	30.00	інж.Б.Іваницький	17.50
С.Кавуненко	15.00	С.Кавуненко	5.00
Р.Шкандрій	54.00	Р.Шкандрій	6.00
К.Мікелайтіс	27.00	П.Федунів	3.00
П.Федунів	27.00	С.Грек	5.00
С.Василюк	11.00	С.Гергель	1.00
С.Гергель	15.00	Широ дякуємо усім. Редакція У.в А.	

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

В.М. Трохи філософії, "До"	1 ст.
Орест з Опішні, Окрушинки з конгресового столу	2 "
Вогдан Мельник, Роздвоєна душа	4 "
Віліям Сафір, В голові Міхаїла Горбачева	9 "
Льокальний патріотизм	10 "
Український історичний календар	11 "
Проф. В.Олійник, Історично-Біблійні основи поеми "Мойсей"	
I.Франка	13 "
Петер Смарк, Несвяте безладдя Ватикану	16 "
А.Жуківський, Советський Союз за Черненка	19 "
Ст. Радіон, Доповідь проф. Н.Пазуняк в Мельбурні	22 "
Ол. Шпилька, Новорічна ялинка	22 "
Комунікат Комітету Будови Пам'ятника...	23 "

- Передруки і переклади дозволені за поданням джерела.
- Підписані статті висловлюють погляд автора, а не конче редакції.
- Надіслані рукописи не повертаються.
- Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та виправляти мову.
- За зміст платних оголошень редакція не відповідає.

Ділимося з нашими читачами сумною вісткою про смерть нашого передплатника п. Павлюка. Широкердечне співчуття Родині! Ред. У.в А.